

**Universitat de les
Illes Balears**

**Títol: Activitats per l'estudi de la Guerra de Successió
a Mallorca**

NOM AUTOR: Antoni Tomàs Cebrián

Memòria del Treball de Final de Màster

Màster Universitari de Formació de Professorat
(Especialitat/Itinerari de Geografia i Història)
de la
UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2017/2018

Data: 04/06/2018

Signatura de l'autor

Nom Tutor del Treball: Miquel J. Deyà

Signatura Tutor

Acceptat pel Director del Màster Universitari de

Signatura

Resum

Resum. El nostre treball se centra en un d'aquests episodis que més obscurs que clars conté; parlem de la Guerra de Successió i els seus esdeveniments a l'illa. En primer lloc farem una exhaustiva anàlisi de la bibliografia del conflicte a l'illa; en segon, descriurem la qüestió didàctica del conflicte, centrant-ho a Catalunya i Balears. Per acabar, a partir dels continguts de la Guerra de Successió a Mallorca realitzarem un seguit d'activitats, suggerides entre activitats de consolidació i rutines de pensament (intentant guiar-nos a través de les competències bàsiques), per a alumnes de l'assignatura de Geografia i Història de 4t d'ESO i la d'Història d'Espanya de 2n de Batxillerat.

Paraules clau: Guerra de Successió, Mallorca, Activitats, Història, Competències.

Abstract. This research focuses on an episode that has far more of shadows than of lights: we are referring to the War of the Spanish Succession and its events in Majorca. Firstly, a detailed analysis of the conflict's bibliography on the island is conducted. Secondly, the conflict's didactic purpose is described, with focus on Catalonia and the Balearic Islands. Lastly, some activities based on the contents of the War of Succession in Majorca are proposed for 4th of ESO and 2nd of Bachillerato Geography and History students. These are divided into consolidation activities and thinking routines -integrating key competences when possible-.

Key words: War of the Spanish Succession, Majorca, Activities, History, Competences.

Taula de continguts

RESUM	2
OBJECTIUS I JUSTIFICACIÓ	5
<u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ SOBRE ELS ESTUDIS DE LA GUERRA DE SUCCESSIÓ A L'ILLA DE MALLORCA.</u>	6
ENTRE EL POSITIVISME HISTORIOGRÀFIC I L'HISTORICISME CULTURAL (FINALS SEGLE XIX-MITJANS SEGLE XX)	6
LA DARRERIA DEL SEGLE XX	10
LES PRIMERES DÈCADES DE NOU MIL·LENNI: COMMEMORACIONS I MEMÒRIA	18
<u>LA DIDÀCTICA DEL CONFLICTE SUCCESSORI</u>	32
EL CAS CATALÀ	32
EL CAS MALLORQUÍ	37
SITUACIÓ DE LA GUERRA DE SUCCESSIÓ A LES BALEARS EN EL CURRÍCULUM	39
<u>ACTIVITATS</u>	41
<u>CONCLUSIONS</u>	42
<u>ANNEX 1: ACTIVITATS DESTINADES A 4T D'ESO (GEOGRAFIA I HISTÒRIA)</u>	44
ACTIVITAT 1	44
ACTIVITAT 2	45
ACTIVITAT 3	46
ACTIVITAT 4	47
ACTIVITAT 5	48
ACTIVITAT 6	49
ACTIVITAT 7	53
ACTIVITAT 8	54
TAULA DE COMPETÈNCIES BÀSIQUES	55
<u>ANNEX 2: ACTIVITATS DESTINADES A 2N DE BATXILLERAT (HISTÒRIA D'ESPANYA)</u>	56
ACTIVITAT 1	56

ACTIVITAT 2	57
ACTIVITAT 3	57
ACTIVITAT 4	58
ACTIVITAT 5	59
ACTIVITAT 6	60
ACTIVITAT 7	61
ACTIVITAT 8	62
TAULA DE COMPETÈNCIES BÀSIQUES	62
<u>BIBLIOGRAFIA</u>	<u>63</u>

Objectius i Justificació

La nostra primera voluntat és donar a conèixer el conflicte de la Guerra de Successió, centrant-ho en els esdeveniments succeïts durant l'esdeveniment a Mallorca. La proposta és intentar fer entendre a l'alumnat que un fet tan complex a gran escala pot tenir una explicació i efectes en un lloc determinat, ampliant la mirada, com és el cas de Mallorca. Com a professors de les diferents assignatures de les antigues Ciències Socials ens permeten elaborar referències i activitats destinades a explicar els grans temes des de la nostra petita illa.

El fet de la desaparició de l'assignatura d'Història de les Illes Balears, relegada a ser una humil optativa a 1r de Batxillerat¹, va ser conseqüència d'un gir centralitzador d'unes determinades forces polítiques de l'Estat. També s'ha de fer una crítica al govern autonòmic per no fer pressió i oferir-la un altre cop. Però de les crítiques no ens podem quedar, hauríem de cercar solucions més enllà de dependre de les institucions governamentals.

Després d'analitzar la bibliografia i la didàctica sobre el conflicte, un dels objectius és elaborar activitats per reforçar els continguts que l'alumnat pugui anar adquirint al llarg de les sessions. Per això n'hauréu d'adequar a la temporalitat per dues vies; la primera perquè no li podrem dedicar gaires sessions, i la segona per la seva situació a l'inici del curs acadèmic. Aquest fet té un valor més positiu que negatiu a l'hora de començar a fer feina, ja que podem començar a fer activitats relacionades a conduir a l'alumnat a realitzar comentaris, tant de text, imatges, mapes, gràfiques, etc.

Un dels altres objectius és emmarcar les activitats d'acord amb les competències bàsiques, ja que el camí a seguir, a l'hora d'avaluar, va per aquí. Intentarem que totes les competències siguin presents a les activitats d'ambdós nivells triats, Geografia i Història de 4t d'ESO i Història d'Espanya de 2n de Batxillerat.

¹ Encara pitjor, ja que no tothom pot o vol optar al Batxillerat, es converteix així en una assignatura elitista.

I com a darrer objectiu, voldríem encaminar a l'alumnat a crear una narració del conflicte que entengui la seva complexitat i no una parcial desenfocada per uns interessos del present.

Les primeres paraules avalen la nostra justificació. La necessitat d'explicar els processos històrics de l'illa és una de les nostres principals preocupacions. Sumant que la nostra línia d'investigació en el passat Màster d'Història i Identitats va tenir la mateixa temàtica d'estudi, fa que el seu coneixement sigui molt ampli, sobretot bibliogràfic.

Estat de la qüestió sobre els estudis de la Guerra de Successió a l'illa de Mallorca.

Entre el positivisme historiogràfic i l'historicisme cultural (Finals segle XIX-mitjans segle XX)

La producció bibliografia de la Guerra de Successió, tant a l'illa com tot el Regne de Mallorca, és bastant escassa, en relació a Catalunya. Possiblement és causat per la falta d'incidència que pateixen les illes en el conflicte successori en la Monarquia Hispànica i en la falta d'episodis de resistència similars als d'algunes ciutats dels territoris peninsulars de la Corona d'Aragó. Però tot d'una, els historiadors es perceben que el transcurs del conflicte no és tan calmat com aparenta: el rebuig a les polítiques que afavorien els interessos francesos de la primera etapa borbònica, els lligams entre famílies nobiliàries, els aldarulls en pro de la causa austriacista, les conspiracions filipistes, les relacions entre els virreis i les institucions regnícoles, la falta d'efectius de defensa, l'enviament de soldats i forment cap a la Barcelona assetjada, entre d'altres. Tots aquests exemples donen valor a una concepció d'Estat de Guerra dins el territori illenc, per tant afirmen la idea d'una situació bel·ligerant. Per fer el següent apartat hem trobat convenient iniciar-ho des del *Cronicon Mayoricense* d'Álvaro Campaner i els primers estudis en els *Bolletins de la Societat Arqueològica Lul·liana* a finals del segle XIX fins al darrer llibre publicat per Eduardo Pascual Ramos a inicis del mes de juny del present any.

El primer a intentar ajuntar tot el que s'havia escrit en un noticiari fou Álvaro Campaner amb el *Cronicon Mayoricense* (1881). En un exercici clar de

positivisme historiogràfic, Campaner transcriurà les cròniques i dietaris, d'autors com Macià Mut, Joan i Agustí de Tordella, el pare Guillem Terrassa, Joan Binimelis, Vicenç Mut, Joan Dameto, Jeroni Alemany, entre d'altres. En el cas que ens interessa, agafarà les diferents mostres diàries que li permeten fer un llistat d'allò que els autors contemporanis de la guerra i diferents cronistes mostren en les seves obres. Cal destacar que en la primera etapa borbònica (1701-1706) la majoria d'autors hi ha un sentiment antifrancès molt marcat en el món marítim mallorquí sobretot per aquells que mercadejaven amb anglesos, holandesos i flamencs (Campaner, 1881: 480).

Seguint el model de transcripció de documentació, els primers articles del *BSAL* fan palès que el corrent positivista triomfa arreu del món vuitcentista europeu. Enrique Fajarnés Tur publica *Secuestro de bienes en Mallorca (1706)* on transcriu una relació d'ordes que ha de dur a terme el Comte d'Alcúdia, darrer virrei borbònic, en contra dels rebels a la casa de Borbó i més endavant les formules per segrestar els bens de filipistes en el context carlí (Fajarnés Tur, 1897: 59-61). Benet Pons i Fàbregues, un any més tard, presentarà la confirmació dels privilegis i franqueses que Felip V jurà abans que arribessin la flota angloholandesa a les costes de ciutat de Mallorca el setembre de 1706.

Ja entrat en el segle XX, l'historiador català Salvador Sanpere i Miquel escriu durant alguns mesos de 1905, primer un seguit de relacions de com està estructurat en administració, justícia i govern del Regne, després els furs i privilegis que el Regne ha gaudit fins al 1716; més endavant, un seguit una relació de privilegis de viles i part forana; les tres darreres parts es focalitzen en el dret municipal del Regne, la seva relació en matèria d'hisenda i la resolució de les negociacions amb el cavaller d'Aspheld que donaran lloc als Decrets de Nova Planta (Sanpere i Miquel, 1905-1907a). A més, se li ha de sumar que publica les gràcies que reben alguns particulars durant el regnat de Carles III (Sanpere i Miquel, 1905-1907b: 172-176). El mateix autor, en la seva obra magnànima, *El fin de la nación catalana* (Sanpere, 1905) també explica, en els darrers capítols, com es desenvolupa el final de la guerra a l'illa, argumentant que el marquès de Rubí seria un agent subordinat de les forces austriacistes des del principat de Catalunya (Sanpere, 1905: 173).

En el bolletí de l'Arqueològica de l'any 1913 apareix un article que segueixen aquesta tendència. El primer és de Josep Ramis d'Ayreflor i Sureda que publica un seguit de cartes dirigides al lloctinent, jurats i Gran i General Consell del Regne de Mallorca, tant, durant el regnat de Felip com el de Carles (Ramis d'Ayreflor Sureda, 1912-1913: 302-303 i 313-314). Per la seva banda, l'historiador alcudienc, Pere Ventayol Suau escriu uns llistats del clavari en què descriu dues visites claus a la ciutat d'Alcúdia el mateix any 1715, una per part del marquès de Rubí, en el mes de febrer, i l'altra pel cavaller d'Aspheld el mes de juny (Ventayol, 1920-1921: 93-96).

El primer que vertaderament recopila tot un volum d'informació important per fer un discurs històric coherent, sense haver de transcriure cap document – més enllà dels apèndixs- és Fernando Porcel Zanoguera. L'autor mallorquí traça un fil històric a partir d'episodis de la Guerra de Successió a Mallorca al llarg dels números del *BSAL* del 1920-1921, dividit en esdeveniments molt concrets. En la primera part, podem observar que l'explicació dels fets succeïts entre el 1700 fins al 1706 són en base d'un estudi en profunditats, però no impedeix que apareguin nou dubtes a través de l'adjectivació, personalment equivocada, dels mallorquins com un conjunt de gents pacífiques (Porcel Zanoguera, 1920-1921: 97-102). L'inici de la presa de Mallorca per part de les forces aliades, encapçalades per Leake i Çavellà i la mort de l'oïdor de l'Audiència Reial, Gabriel Berga de Santacília són els objectes d'estudi de la segona part (Porcel Zanoguera, 1920-1921: 113-118), mentre que la rendició de l'illa de Mallorca a l'Arxiduc Carles d'Àustria esdevindrà la tercera part (Porcel Zanoguera, 1920-1921: 137-139). La resta de capítols contenen l'entrada del Savallà i el seu nomenament com a nou virrei (Porcel Zanoguera, 1920-1921: 199-201 i 209-210). Els dos següents apartats es dibuixen la festa en el Col·legi de Notaris el 31 d'octubre de 1706, la importància que tengueren els artillers mallorquins, l'ambaixada de Tomàs Burgués Zafortesa el 1707 i l'ajuda a la ciutat d'Alacant a través de la documentació epistolar del 1708 (Porcel Zanoguera, 1920-1921: 225-227 i 241-244). El darrer capítol se centrarà en l'encunyació de moneda durant l'època austriacista, la noblesa mallorquina, els contactes entre les dues balears els anys 1706 i 1708 fins a la conquesta de

Menorca; un dels subapartats es titula *El tiempo gris*, curiosament per descriure tota l'època del virregnat del comte de Savallà, entre el 1706 fins al 1709; com última part de Porcel focalitza i culmina el seu estudi amb l'arribada i desenvolupament del següent virrei, el valencià marquès del Rafal (Porcel Zanoguera, 1920-1921: 281-293). El mateix Porcel Zanoguera publicarà els apèndix documentals al número de bolletí de l'Arqueològica de l'any posterior. Com a valoració, el pas cap a una narració amb un fil històric clar, a partir d'una documentació concreta, que bàsicament són els apèndix publicats posteriorment i les anotacions del *Cronicon Majoricense*, sense haver de publicar res transcrit. L'autor, d'una manera molt breu donarà a conèixer alguns episodis fins al virregnat del marquès del Rafal i elegint aspectes que al mateix Porcel Zanoguera li interessava contar, segurament per les fonts emprades, més enllà d'una voluntat malintencionada.

Després de l'obra de Porcel Zanoguera passaran més de dues dècades per què Luís Alemany Vich escrigui *Aportación a la bibliografía mallorquina de la Guerra de Sucesión* (1948). Tracta d'un recull de publicacions referent a les Illes durant el conflicte. Alemany inicia en aquestes línies: *Tras bastantes años de busca y recogida de publicaciones referentes a nuestra Islas, no ha sido posible reunir una numerosa colección de relaciones, noticias, diarios, gazetas, etc..., material siempre interesante para todo estudio local de carácter histórico. Hemos escogido para este trabajo unos treinta folletos y hojas sueltas, salidas en su mayoría de las prensas mallorquina, muchos no citados por los autores que hemos podido consultar y todos refiriéndose a este período tan interesante, de nuestra historia, que fué la Guerra de Sucesión.* Alemany no donà cap nova interpretació del conflicte en terres illenques, una vegada més el positivisme historiogràfic sortí a la llum, però per darrera vegada.

El darrer autor que fa la seva aportació és Rafel Ignasi Cortès i Cruells amb *De la Guerra de Successió espanyola, aportació a la Història de Mallorca* (1962). Cortès (1962: 34) es queixa dels pocs estudis històrics que narren la Guerra de Successió a l'antic Regne de Mallorca. Pel que fa al cos de l'obra explica la mort i els jocs testamentaris de Carles II, una biografia dels dos pretendents a la Monarquia Hispànica i l'inici de l'austriacisme. Una de les parts

més interessants és la breu història dels virreis i bisbes al regne, on marca l'afiliació social a cada candidat, en què la majoria de *la població, tant l'eclesiàstica com la laica, era partidària de l'Arxiduc i es comprèn molt bé que fos així després d'uns dos segles de dominació de la casa d'Habsburg, ja que el poble mallorquí, tradicionalista, des que va perdre els reis propis ha estat lleial quasi sempre al govern peninsular.*

Més endavant transcriu fragments de Maties Mut dels anys 1706 i 1715, notes sobre l'encunyació de monedes, i tres cartes que Carles III i la seva muller envia a la Confraria de Sant Jordi (les dues primeres pel monarca el 1706 i el 1707 i la última per Elisabet Cristina el 1712). El capítol del final del conflicte, a més dels tractats d'Utrecht i Rastatt, es comenten els esdeveniments conclusius (entrada de la flota borbònica l'estiu del 1715) i les capitulacions entre el cavaller d'Aspheld i el marquès de Rubí, adjectivat com a valent per la seva voluntat a la defensa (Cortès Cruells, 1962: 95). Per acabar, Cortès i Cruells (1962: 96-97) afirma que *de no haver-se declarat Catalunya i Mallorca a favor del partit de l'Àustria, el rei Felip no hauria privat de tot ni a l'una ni a l'altra de les seves immunitats i llibertats.* La culpa torna a ser dels territoris rebels per no acabar d'acatar una legalitat, però és tan clar que Felip V no hauria canviat o abolit les llibertats i privilegis d'aquests dos territoris en absolut? Més endavant hi ha algun autor que també dubte de la voluntat continuista de Felip V.

La darrerria del segle XX

La dècada dels anys 70 s'inicia amb un article conjunt al *BSAL* entre Jaime Salvà i el marquès de la Torre, Jordi Truyols Dezcallar anomenat *Fiesta caballeresca en el Borne* (1971). La possibilitat que ofereixen els arxius del marquès treuen a la llum episodis interessants com aquesta festa organitzada per la Confraria de Sant Jordi el 27 de febrer de 1702 en honor a la proclamació de Felip V, amb la visió que també atorga la crònica del jesuïta P. Custurer.

Dos anys més tard, Jaime Salvà escriu al mateix *BSAL*, aquesta vegada tot sol, anomenat *Embajada de Mallorca a la Corte de Barcelona (1707)*. En ell s'explica l'episodi on Tomàs Burgués Zafortesa es enviat a la Cort del rei

Carles a Barcelona per part de les institucions regnícoles. Salvà (1973: 16) aporta una tesi bastant complexa per determinar les afiliacions socials als pretendents: el clientelisme, les rivalitats, els sentiments, la continuïtat del model polític poden ser els factors claus per entendre-ho.

Una de les comunitats mallorquines que més captiven en l'estudi de l'època moderna són els *xuetes*. Els descendents dels jueus conversos seran objecte d'anàlisi durant la guerra per Francesc Riera Montserrat, en un dels capítols del seu llibre *Lluites antixuetes en el segle XVIII*. Els *xuetes*, des de poc abans del conflicte, han viscut un dels episodis més negres de la seva memòria: la persecució i crema de finals de segle XVII i encara ho tendran molt recent (Riera, 1973: 27). Tot i poder arribar a pensar que la majoria de *xuetes* rebran la notícia de l'arribada d'un monarca d'una nova dinastia; per Riera (1973: 33-34) també hi hagué una clara divisió entre partidaris de Carles i Felip, tot per millorar el seu estatus.

Dins l'ambient que obrin Jaume Vicenç Vives i Joan Fuster, el polític Josep Melià Pericàs no podia ser menys i el 1977 va redactar *La nació dels Mallorquins*. Pel que diu referent a la Guerra de Successió, fa palès el sentiment antifrancès de la població (Melià, 1977: 119).

La Guerra de Successió té el seu espai en dos dels volums (el tercer i el vuitè) que coordina l'arqueòleg menorquí Josep Mascaró Pasarius. Román Piña Homs és l'encarregat d'escriure sobre la guerra en el tercer volum, on la guerra és vista com un conflicte civil i l'obediència a Carles III fou per motiu sentimental i ideològics (Piña, 1978: 235-239). El coronel Francisco Estabén Ruiz també parla sobre els fets de la guerra en el vuitè volum, amb un vocabulari de signe militar i centrat en les conquestes per part dels austriacistes el 1706 i els borbònics al 1715 (Estabén, 1978: 200-210).

A les acaballes de la dècada dels anys setanta surt publicat a la revista *Fontes Rerum Balearium* una transcripció de l'Informe que el misser filipista Miquel Malonda, natural de Binissalem i desterrat el 1713, per Josep Juan Vidal. Abans de la transcripció del document, Juan argumenta que els Decrets de Nova Planta fan suprimir totes les institucions "autònomes" de govern, això donarà lloc a un procés de *castellanització*, ja que seran l'aplicació de lleis de la

Corona de Castella als territoris no castellans de la Monarquia Hispànica. A més, institucionalment, hi haurà una castellanització personal perquè, tot i que la meitat dels oïdors de la Reial Audiència haurien de ser naturals del Regne, a la llarga pateixen una marginació i no solen ser elegits, no obstant, com que el dret privat mallorquí no s'aboleix, de facto, aquests càrrecs l'ostentaran mallorquins; a més, els regidors seran nomenats pel rei, previ informe de l'anterior institució. I en termes de fiscalitat s'exacerbà *notòriament* perquè a partir del 1717 les talles passen a ser un impost anual d'uns 32000 pesos per any. L'autor argumenta que l'informe és molt complet però que no es té en compte a l'hora de redactar els Decrets de Nova Planta pel regne de Mallorca (Juan Vidal, 1979-1980: 267-270).

Jaume Salvà torna a la dècada dels vuitanta amb un altre article al *BSAL* sobre la rendició de Mallorca a Felip V. Pareix que l'austracisme popular no és gaire visible, ja que *el entusiasmo del pueblo parece, no obstante superficial y aparente, no solo por su inconsistencia posterior y por lo que pudiera contrarrestar un partido filipista de fuerte ascendiente social, sino por lo sucedido en el llano del Carmen el día 25 de junio en que la Coronela, arengada por el Virrev contestó con un ¡Viva Carlos!, pero se negó a salir fuera de la puerta de Jesús* (Salvà, 1981: 337). La flota borbònica pogué desembarcar sense problemes des del sud de l'illa: *el 15 (juny) montaron el cabo de las Salinas y por la tarde se atravesaron delante de Calallonga, efectuando el desembarco en Cala Ferrera a cuatrocientos pasos a la parte de levante, sin encontrar la menor resistencia en aquel lugar desierto y procediendo a formar una línea fortificada de circunvalación con la derecha apoyada en Cala Ferrera y la izquierda en Calallonga*. I per la fàcil presa de la ciutat d'Alcúdia emprà les següents paraules: *por tierra el ejército había llegado el día anterior a la vista de esta plaza amurallada, y adelantándose dos caballeros mallorquines, D. Agustín Sureda Valero y D. Ramón Despuig, que acompañaban al ejército, escribieron a un vecino influyente afecto al Rey llamado Pere Torrens y este, junto con el párroco se puso al habla con el gobernador o jefe militar de la plaza, y ambos le persuadieron a que la entregase sin resistencia para evitar los males que podrían sobrevenir de una*

defensa desesperada y a la postre inútil. Alcudia estaba bien abastecida y contaba con una guarnición de 300 hombres, por lo que la noticia de su rendición sin combatir produjo consternación entre los partidarios de la resistencia (Salvà, 1981: 339). Mentre es caminava cap a ciutat de Mallorca continuó, por tanto, el desembarco de las tropas – a Alcúdia- y el 23 el caballero d'Asfeld al frente de ellas se puso en movimiento hacia Palma sin más dilación, llegando a acampar entre el camino de Lluçmayor y el de Esporles, mientras los buques de transporte represaban a Barcelona y los navios de guerra iniciaban su derrota hacia Capdepera y en cuanto les favorecieron los vientos entraron en la bahía de Palma (Salvà, 1981: 340).

Salvà també té molt present les instruccions de resistència del marquès de Rubí, que sense l'ajuda britànica no pot defensar l'illa: *la imprudència de confiar en una problemàtica mediació anglesa ante la evidente ruptura de hostilitats y el grave error de valorar las fuerzas desembarcadas en 2.000 hombres cuando habría que enfrentarse con un ejército de 30.000; la via diplomàtica es converteix en un miratge incapaç d'evitar la intervenció de tropes: el fracaso de la vía diplomática y la circunstancia de estar mandado por el caballero d'Asfeld, general francés, y la concurrencia de tropas y buques franceses demostraban la conformidad de la corte de Versailles. Dado este contexto internacional solo quedaban dos caminos: acatar la evacuación acordada en Utrecht o intentar una resistencia temeraria sin ninguna esperanza razonable. El Marqués de Rubí, que no parecía estar muy al corriente de los tenuous hilos de la diplomacia, persistía en su propósito de defensa confiado sin duda en la fortaleza de la plaza, mientras el ejército enemigo avanzaba hacia las murallas apoyado en una poderosa armada naval que bloqueaba la isla y hacia ilusoria toda esperanza de socorro (Salvà, 1981: 341-342). Pocs dies abans d'entrar a ciutat de Mallorca, Salvà explica que *pocos días después el ejército sitiador se aproximó a las cercanías del antiguo hospital deis Masells, pero recibido a cañonazos por las defensas de la plaza se apartó de su alcance hacia la marina de levante, donde fue hostilizado por el coronel Ortiz con sus fusileros. El Virrey hizo una salida con fuerte escolta de caballería y atacó las avanzadas enemigas en San Marcial y las obligó a retroceder hasta Santa**

María. Al mismo tiempo la armada que había fondeado en las costas de Santanyí apareció en la bahía de Palma y dio fondo fuera del alcance del tiro de cañón, per tant la resistència a la ciutat fou, si menys no, present, també ho demostra que el campamento de los sitiadores se extendió desde Son Ferragut hasta la marina de levante. Disparándose desde la plaza algunos cañonazos y se trabaron escaramuzas entre los atacantes y los de la plaza, y estos capturaron prisioneros (Salvà, 198: 346-347).

Les conclusions que arriba Salvà (1981: 348-349) plasmen un element bastant clau: la relació que tenen els Decrets de Nova Planta amb el progrés – idea del reformisme borbònic-, fet que també proporciona un element de sentimentalisme espanyol en contraposició a altres autors que defensen que la pèrdua de la guerra condueix a l'oblit de la pàtria. Textualment es poden entendre molt millor: *las instituciones políticas de Mallorca, producto del movimiento municipalista medieval, estaban condenadas a desaparecer. El advenimiento de la nueva dinastía significó un cambio de régimen en que cautelosa y deliberadamente se implantó un centralismo de importación francesa. Los fueros y privilegios regionales pugnaban con la concepción del Estado absolutista y existía el firme propósito de abolirlos en cuanto se presentase ocasión oportuna. La ocupación militar de Mallorca fue una excelente ocasión diestramente aprovechada. La Corte de Madrid quedó satisfecha con la pronta sumisión y el Decreto de Nueva Planta no pudo ser el castigo de una rendición sin resistencia; antes bien pudo apreciarse que por haber seguido el partido austríaco se reservó Mallorca para el Rey Católico, librándose de caer, como su vecina Menorca, en poder de los ingleses que eran los dueños del mar. De un plumazo se suprimieron las instituciones representativas que había creado y consolidado un largo e interesante proceso de elaboración iniciado por el gran Rey Jaime I, que además de ser un insigne conquistador y guerrero tenía una notable clarividencia política, continuado bajo sus sucesores los reyes de Mallorca y de Aragón y respetado por los de la Casa de Austria. Lo demás vino por consecuencia lógica con sus ventajas e inconvenientes como toda obra humana, y entre las primeras hay que contar la extirpación del endémico bandolerismo, gracias a la acción enérgica y eficaz*

del Marqués de Ledesma, primer gobernante de esta nueva etapa. En 1715 se impuso un centralismo absorbente en nombre de la lealtad al Rey y de la unidad política; un siglo después habría de prevalecer una tendencia aún más unificadora bajo el signo del progreso y de la libertad.

Pel que pareix, Jaime Salvà escriurà per darrera vegada sobre els fets de la guerra al BSAL del 1985, on farà una breu explicació del treball virregnal durant els anys dels tres darrers virreis austriacistes sumant-li una dosi d'elements històrics de l'exterior del Regne que transcorren durant la guerra. Com en la dècada anterior (Salvà, 1973: 16; Salvà, 1985: 361-362), la idea que la familiaritat amb el comte de Savallà és important per entendre l'adhesió a l'austriacisme d'algunes cases nobiliàries mallorquines. Però cau en un determinisme flagrant – tot i que més endavant l'acaba matisant dient que en tots els sectors hi ha partidaris d'un pretendent i altre -.

Per tant veim que l'austriacisme popular és produït per la presència de forces de fora de les fronteres hispàniques i que sols els cavallers i lletrats tenien el dret en el seu favor (Salvà, 1985: 374). Tota aquesta explicació vendria donat per la seva crítica ferotge cap a un model maniqueu en què alguns historiadors han atribuït, en assignar als partidaris de Carles, un caire més popular, mentre que els filipistes serien més nobiliaris (Salvà, 1985: 374). A vegades l'actualitat en què un viu passa factura a l'historiador, justament aquí també passa etiquetant les institucions del Regne de Mallorca com a *autonòmicas* (Salvà, 1985: 371), fet que l'illa justament només era una comunitat autònoma només dos anys abans que sortís l'article.

L'any 1982, uns grups d'investigadors realitzen una obra sobre la història de Mallorca, encapçalats per Jaume Alzina, en què fan una petita relació dels fets concorreguts en la Mallorca, centrats en els episodis de l'arribada de la flota de Leake i la presa de l'illa en mans carolines el 1706, la conspiració filipista fallida del 1711 i l'entrada de les tropes de Felip V l'estiu del 1715, amb el mateix fil descriptiu de Pedro de Montaner pel que fa a les filiacions a cada partit² (Alzina et al, 1982: 33-40).

² Hem de recordar que la informació l'extreuen de la Tesi de Llicenciatura de Montaner presentada l'any 1976, que serà publicada en format llibre l'any 1990.

Un any abans del darrer article de Jaume Salvà en el Bolletí de l'Arqueològica, Pedro de Montaner publica *relaciones entre la nobleza comerciante mallorquina y los chuetas en vísperas de la guerra de sucesión*. Es determina que la noblesa del món comercial era botiflera i el col·lectiu *xueta*, sobretot el que té més importància en el món mercader, també. Montaner estableix els següents punts (Montaner, 1984: 255-256):

- *En 1711 se descubrió en la Ciudad de Mallorca —y con ramificaciones fuera de ella— una importante facción filipista que desde hacía años venía conspirando contra el gobierno habsbúrgico.*
- *El estudio de la nómina de conspiradores demuestra que eran individuos relacionados, como se ha dicho, con la actividad mercantil. Los más señalados activistas eran nobles comerciantes, mercaderes y chuetas.*
- *El partido carolino estaba dirigido por un reducido número de aristócratas que, como los Sureda de Sant Martí, no hallaban en la política borbónica tantas garantías de supervivencia del régimen baronal como en la de la Casa de Austria. Eran terratenientes importantes sin actividad comercial o, por lo menos, carente de prioridad en su economía.*
- *Como cabeza de la conspiración filipista fue detenido don Joan Sureda, caballero de la Orden de Alcántara y gentilhombre de Su Majestad. En su casa de la actual calle de Zavellá se reunían los botifleurs, entre quienes eran tan numerosos los chuetas que vox populí se la llamaba «La Sinagoga». Estos chuetas manifestaban su esperanza en que el Duque de Anjou se presentase en la Isla como un Mesías que les liberaría de las holocáusticas persecuciones de la dinastía anterior.*

El medievalista Álvaro de Santamaría també traurà dos volums titulats *Nueva Planta de gobierno de Mallorca*. En les conclusions de la guerra deixa bastant clar que el conflicte té un doble component, tant civil com internacional, la caiguda de l'illa és sense trastorns –amb molt poca resistència i voluntat de capitulació per part del Consell General convocat per l'entrada de les tropes d'Aspheld-, tampoc es podia defensar tota sola sense l'ajut de la flota anglesa.

Argumenta que la balear major sempre ha estat molt pragmàtica davant una ocupació i sempre ha estat marginada per la Corona d'Aragó (Santamaría, 1989: 756-758). Santamaría (1989: 759) titlla els jurats de *paternalistas con el reino*, ja que *ninguna de las mudanzas conllevó la suspensión o destitución del equipo de jurados o de oficiales municipales en el ejercicio de su mandato anual; lo que determinó que, en beneficio de la Comunidad, los históricos cambios se realizaran sin dificultades añadidas a las propias del cambio, acarreadas por el bloqueo o el col·lapso del aparato de la Administración, que continuó funcionando*. És a dir, els canvis que es produeixen amb l'aplicació dels Decrets de Nova Planta no afecten de manera significativa les estructures socials i administratives del regne.

Pedro de Montaner torna a entrar en joc amb el seu llibre *Una conspiración filipista* (1990). Encara que entri dins la dècada dels noranta és l'edició del seu estudi fet a mitjans dels setanta. En ella, com en l'article al *BSAL*, reafirma la idea que els nobles comerciants són partidaris de candidat d'Anjou –element difícil si una de les polítiques que duu a terme al regne és anar en contra el comerç amb anglesos i holandesos i afavorir els comerciants francesos-. També veu que les filiacions vendrien donades pels enfrontaments provinents del passat segle XVII, els coneguts *Canamunt i Canavall*. Un dels elements d'estudis més interessants seria la poca diferència que hi ha entre austriacistes i filipistes. Com anteriorment també observa com dins la conspiració del 1711 hi participen alguns *xuetes* comerciants. Dins l'obra s'analitzen els sectors o estaments dels mercaders, els ciutadans, nobles, la Confraria de Sant Jordi, els Cavallers d'ordes militars, els Nobles, l'Església, la Inquisició i els *Xuetes*.

Per acabar la dècada, Isabel Tirado escriu *Aproximació a la història de les Illes Balears*. Se centra en el fet que la presa austriacista fou molt senzilla, tengué molta ajuda i pensa que el canvi de sistema administratiu condueix cap a una *modernització relativa de l'estructura economia*, que només es podrà veure a la llarga, on el creixement no es palparà fins al darrer terç del segle (Tirado, 1999: 180-185).

Les primeres dècades de nou mil·lenni: commemoracions i memòria

En els antics països que formaven part de la Corona d'Aragó a partir de l'any 2000 comencen a sorgir actes, congressos, llibres sobre els fets transcorreguts farà 300 anys enrere. Catalunya ha estat la capdavantera en la commemoració d'actes, tan acadèmics com més del cantó popular per recordar la Guerra de Successió, clar és que el conflicte va afectar el territori i la memòria del setge a la ciutat de Barcelona va quedar molt present al llarg del temps. En els darrers setze anys, el nombre de llibres sobre la guerra va pujar com l'escuma, cosa que no passa a les Illes Balears.

La realitat illenca no dona una possibilitat que la societat acabi fent la Guerra com un referent en la seva història, segurament per no haver patit els seus estralls provocarà que tan sols alguns erudits recordis alguns dels episodis, sense intenció de mostrar-ho a la resta de societat. Aquesta tan sols seguia recordant la conquesta del rei Jaume I el 31 de desembre de 1229, sortint als carrers de ciutat de Mallorca per celebrar la festa de l'Estendard.

Els estudis realitzats sobre la Guerra de Successió a Balears es poden dividir entre els publicats en forma de síntesi i altres des d'una temàtica més centrada en alguns dels episodis o elements de la guerra. Mateu Colom fa una síntesi del conflicte en el segon volum de *Història de les illes Balears* d'Edicions 62; cal remarcar que Colom (2004: 379) afirma que *nosaltres també ens inclinam per entendre les adhesions mostrades en el conflicte com el resultat d'una complexa situació en què intervingueren totes les variants abans esmentades, el resultat de les quals fou una societat profundament dividida*. El menorquí Miquel Àngel Casanovas, ell sol, escriurà un manual de síntesi sobre la història de les Illes Balears i, pel que ens interessa a nosaltres, en la Guerra de Successió deixà molt clar que hi haurà un intervencionisme reial en les institucions regnícoles (Casanoves, 2008: 447). Per altra banda, el darrer llibre de síntesi que ha sortit publicat, ha estat el de Mateu Morro l'any 2015, arran de les commemoracions, paupèrrimes i desvirtuades, fetes per la Comissió del tricentenari. Tan sols basta llegir la introducció del llibre per veure que té una visió nacionalista del conflicte, però aquella visió romàntica, vuitcentista i maniquea. Però en alguns punts es poden tenir en compte, com

per exemple que és una temàtica, el de la Guerra de Successió a Mallorca, molt poc tractada per la historiografia, i que ha estat estudiada amb un biaix ideològic per separar-lo de la realitat actual, negant motivacions polítiques, sense tensions socials i nacionals, amb un debat territorial que s'intenta amagar (Morro, 2015: 13). Deixant de banda, les tensions nacionals³, pot ser perfectament que s'hauria d'anar més enllà de les faccions nobiliàries i centrar-se en allò que més afecta la part de la societat. Per Morro (2015: 14-15) *la Guerra de Successió no va ser sols un conflicte internacional, ni el posicionament dels països de la Corona d'Aragó va ser sols fruit de les fidelitats dinàstiques o una suma d'adhesions individuals, sinó que també va ser una resposta a l'absolutisme borbònic i una defensa de les institucions nacional que havien definit al llarg dels segles una concepció pactista de la relació entre la monarquia i la societat. Així doncs no és d'estranyar, que unes línies més avall afirmi que les illes de Mallorca i Eivissa siguin les darreres en caure en mans borbòniques perquè volien defensar les institucions pròpies. En les línies finals de la introducció és on deixa més clar el seu posicionament polític: Venien temps difícils, però en aquell mateix moment començava una nova història, que encara no ha acabat, de tres-cents anys de combats per recuperar llibertats polítiques i la sobirania perdudes amb aquella ocupació* (Morro, 2015: 15). Una de les altres crítiques que s'observen és la referida cap a la concepció de modernitat de les reformes borbòniques (Morro, 2015: 113-118).

Tot i ser un tema amb un to general molt marcat, Tomeu Caimari publicà *el conflicto sucesorio en el Reino de Mallorca: del reconocimiento de Felipe V al dominio austriacista (1700-1715)*, centrant-se en les figures virregnals. Aquests seguiran una línia continuista que ja es donava al segle anterior en què s'hi remarquen: el natural i el temps en el càrrec. El període de temps ve donat al Regne mediterrani per la tranquil·litat del conflicte dins la mateixa illa, que ajudarà al Principat català baix l'Arxiduc fins que caurà Barcelona; a partir d'aquí, augmentaran les desavinences entre el virrei i els poders regnícoles, els

³ Tema encara per estudiar, ja que la identitat illenca és un tema massa complex i més encara en l'Antic Règim.

jurats i el Gran i General Consell. També s'han de tenir en compte les nombroses deportacions de partidaris contraris al govern establert (Caimari, 2001: 249-262).

En el terreny de la història del dret, Antoni Planas és un dels màxims representants per entendre el canvi que es produeix en matèria jurídica a partir de la implantació del Decret de Nova Planta. Planas (2004-2006: 414) mostra com hi ha elements jurídics propis del regne que no desapareixen, com per exemple el dret civil, el penal, el processal i el mercantil.

Alguns dels personatges principals són estudiats per un grup d'investigadors encapçalats per Pedro de Montaner (Montaner et ali, 2006). Llibre importantíssim per poder entendre la diversitat entre les persones d'alt rang que intervenen en el poder del Regne de Mallorca amb descripcions de les seves biografies, manuscrits i obres artístiques de la quinzena. El mateix autor va ser l'encarregat de redactar un fil històric dins el marc de petits volums de *Historia de las Islas Baleares* publicats pel diari El Mundo-El Dia de Baleares. En ell, no fa una narració dels fets exactes, sols centrada en les afiliacions socials dels dos partits i les conspiracions; però conté elements bastants interessants en l'estudi històric. Com per exemple, parafrasejant literalment, *hay que advertir que ser proborbónico no significa ser forzosamente "borbonista", porque ser partidario de Felipe V no conllevaba ser profrancés; es más, había botiflers que se sentían tan "enemigos" de Francia como muchos maulets* (Montaner, 2006: 19). Aquesta darrera afirmació ens dóna una visió de com és de difícil de comparar la mentalitat i els objectius de cada partit. Per Montaner (2006: 22), categoricament, l'objectiu darrer de l'austriacisme mallorquí era una refeudalització aristocràtica, cosa que també passarà amb el filipisme, sobretot institucionalment –ja que els nous càrrecs de regidors seran vitalicis-. La conspiració fallida del 1711 per derrocar el poder carolí a l'illa vendria donat perquè els participants eren seguidors de l'ideari de Colbert (Montaner, 2006: 23). Com a apunt final, Montaner (2006: 25) és el primer a emprar la paraula *bipartidisme* per referir-se al conflicte.

El congrés de *L'Aposta catalana* celebrat el 2005 ens deixa un article d'Aina Maria Coll on queden reflectides les actituds i moviments dels jurats

mallorquins. La lluita torna a recaure en la dicotomia entre el grup de jurats i l'intervencionisme que du a terme el virrei (Coll, 2007: 247).

Entrant en el món militar, el doctor en filologia catalana Antoni Ignasi Alomar, publicà el llibre *Mallorca 1715, subtítolat l'ocupació francoespanyola i el règim militarista borbònic*. Com podem comprovar, ens tornam a trobar amb una altra lectura amb una alta càrrega nacionalista, tan sols llegint les primeres dues paraules. En ell, es valora el sistema anterior al borbònic per tenir les competències militars entre la monarquia i les institucions del Regne de Mallorca, que acabarà en un estat militar amb una alta fiscalitat a causa de l'absolutisme borbònic que donaria lloc a l'*Estat-nació* espanyol del segle XIX (Alomar, 2015: 8). Segurament per no ser purament historiador, Alomar (2015: 9) peca en emprar termes com *desenvolupament democràtic* per referir-se a la representativitat de les institucions mallorquines, però no falla en afirmar que és un punt culminant de centralització, tot comparant-ho amb els casos actuals en l'àmbit polític, econòmic i lingüístic, amb valors d'una equivocada *resistència*.

Actualment, si volem parlar d'autors mallorquins experts en el conflicte que sacsejà a Europa a principis del segle XVIII, hem de parlar de Josep Juan Vidal, Miquel Deyà i Eduardo Pascual. el primer autor que hauríem de tenir present és Josep Juan Vidal. Com hem esmentat abans, ja va escriure sobre l'informe de Miquel Malonda (Juan Vidal, 1979-1980), tornant a publicar l'any 2004 un article molt extens titulat *El Reino de Mallorca del Filipismo al Austracismo, 1700-1715*, en el marc del Congrés Internacional sobre *Fepile V y su tiempo*. Per Juan Vidal (2004: 160), a partir del 1705 s'inicia una guerra civil als territoris hispànics, on la societat estarà dividida. Personalment, no som partidaris de la utilització del terme de civil per referir-nos a aquesta guerra, sobretot en una societat en una divisió estamental, la pregunta és quina societat està dividida, la espanyola en el seu conjunt o la de cada territori en el seu marc jurídic? El que és molt clar és el sentiment francofòbic de part de la societat del moment (Juan Vidal, 2004: 163). La importància estratègica de les illes en el marc bèl·lic és crucial, Juan Vidal (2004: 165), sobretot pels austriacistes a partir del 1705, ho expressa així: *la posesión de la islas Baleares era muy importante para los carolinos para proteger eficientemente la*

retaguardia de sus posesiones levantinas, asegurar el dominio del Mediterráneo a las fuerzas aliadas, e impedir que desde ellas se organizarse cualquier operación de apoyo naval a una eventual reconquista de Cataluña, desde el sur de Francia.

Un dels elements socials més remarcables és el poc suport de les principals jerarquies de l'illa al projecte austriacista (Juan Vidal, 2004: 168-169), la pregunta que sorgeix a partir d'aquí com és tan fàcil conquesta dels austriacistes a la tardor del 1706 i es manté fins a l'estiu de 1715? Dos papers claus seran l'intervencionisme virregnal i la poca defensa de l'illa, problemes endèmics que ja es donaven a l'anterior segle, però hi ha qualche factor més? Pel que fa als Decrets de Nova Planta, Juan Vidal (2004: 205) els considera, comparats amb els Decrets aplicats el 1707 als Regnes d'Aragó i València, poc durs, però els règims que s'instauraran foren molt similars als de la resta de territoris de la Corona d'Aragó. Sense sol·licitar-ho, la nova ciutat de Palma pogué accedir a les Corts de Castella (Juan Vidal, 2004: 210), però com es veurà al llarg del segle XVIII, poder accedir a Corts no té conseqüències efectives.

El primer text de Juan Vidal (2004) ens dóna una visió de les relacions i accions dels virreis i la màxima institució política del Regne, el Gran i General Consell, sense poca aportació a la interpretació historiogràfica, des d'un punt de vista massa analític.

Un any després, el mateix autor publica a la revista valenciana *Afers* un article anomenat *La Guerra de Successió a la Corona d'Espanya: les Balears*. Segueix amb la idea que *el ràpid trànsit del filipisme a l'austriacisme no s'explica si Mallorca i Eivissa no haguessin conegut abans de 1706 la formació d'un partit austriacista fort, dedicat a conspirar en connivència amb l'exterior contra el rei Borbó, els membres del qual eren coneguts i alguns d'ells foren automàticament cessats per ordre virregnal* (Juan Vidal, 2005: 585), i també amb la divisió de la societat mallorquina entre partidaris d'un i altre monarca (Juan Vidal, 2005: 595). No s'observa cap novetat en relació a l'anterior text, ben igual passarà al que presentarà al congrés català *L'Apostà catalana* (Juan Vidal, 2007) i altres textos com *La Guerra de Sucesión a la Corona de España:*

Las Islas Baleares entre Austrias y Borbones (Juan Vidal, 2008a), *De Felipe a Carlos de Austria en el Reino de Mallorca* (Juan Vidal, 2013a), *El Austracismo en el Reino de Mallorca* (Juan Vidal, 2014).

D'altra banda, Josep Juan Vidal ha redactat altres articles i llibres relacionats amb la Guerra de Successió però centrant-se més en alguns episodis o espais cronològics. La conquesta menorquina per part d'Anglaterra és un dels esdeveniments que més ha interessat a Juan Vidal a partir de les seves obres *La conquesta anglesa i la pèrdua espanyola de Menorca* (2008b), en català, i *La Conquista inglesa de Menorca* (2013b), en castellà. En ambdós llibres no hi ha gaires canvis rellevants més enllà de les llengües en que es publiquen; el més destacat enllaçant amb Mallorca –element que es troba als dos llibres- és com les autoritats borbòniques de Menorca reforcen la defensa a partir del posicionament austriacista dels territoris de la Corona d'Aragó a partir del bienni 1705 i 1706 (Juan Vidal, 2008b: 47-61; Juan Vidal, 2013b: 47-60). Un dels punts a destacar dels dos llibres podrien ser els subtítols dels llibres; en el primer la conquesta anglesa de Menorca seria *conseqüència de la Guerra de Successió a la Corona espanyola* mentre que en el llibre en castellà, la conquesta seria, tan sols, *un capítulo de la Guerra de Sucesión a la Corona d'Espanya*. Observam que la nomenclatura, a vegades, va més enllà d'una simple descripció d'un fet, passar de conseqüència a capítol pareix un pas enrere o si més no, a el canvi que comporta a englobar la conquesta a tot un conjunt d'episodis dins la guerra. D'altra manera, l'anomenar Corona espanyola, no està tan mal emprat en el moment si en referim a corona com a conjunt de territoris que tenen en comú un mateix monarca, però només si ens atenim a què espanyola és l'adjectiu definitori del territori geogràfic, és a dir, l'antiga *Hispania* romana i no a Espanya com a nació.

Com a darrers apunts, Josep Juan Vidal (2013c: 1037-1091) tornarà a escriure sobre la relació entre els poders monàrquics atribuït als seus oficials i els regnícoles en la primera etapa borbònica (1701-1706) en el segon volum de *La Corte de los Borbones: Crisis del modelo cortesano* coordinat per Millán, Bullón i Traficante. La reforma fiscal borbònica a les illes de Mallorca i Eivissa seran la darrera aportació que farà Josep Juan Vidal en el seu *article les*

conseqüències de la Guerra de successió: nous impostos a la Corona d'Aragó, una penalització o un futur impuls per al creixement econòmic?, a la revista *Pedralbes*, en què serà costosa per la gent més planera perquè s'han de fer alguns prorrogues (Juan Vidal, 2013d: 310-313).

En segon lloc, Miquel Deyà és un dels modernistes mallorquins que ha contribuït amb un important volum d'aportacions al debat historiogràfic del conflicte. Deyà fou un dels molts autors que va participar en l'elaboració dels manuals d'*Història de les Illes Balears* d'Edicions 62, igual que Mateu Colom. Deyà se centrarà en com s'articularà el nou sistema de govern, apostant per una posició bastant temperada del cavaller d'Aspheld: *la postura més equilibrada de d'Aspheld, sobretot pel que fa a la vigència dels privilegis del Regne, no fou la que triomfà. Finalment el Decret de Nova Planta que s'aplicà Mallorca i Eivissa tindrà molt més a veure amb la recomanació sorgida del Consejo de Castilla. Fins i tot el text que finalment aprovaria la Corona era més dur. L'extinció del Gran i General Consell és una conseqüència del Decret, car en un dels seus articles es determinava que haurien de desaparèixer les institucions preexistents que no s'hi reguessin. Era la fi de la representació estamental del Regne i d'un règim municipal que venia des de temps de la Conquesta* (Deyà, 2004: 17). L'objectiu, segons Deyà (2004: 11), de canviar el sistema de govern de les Pitiuses i la Balear major recau en major mesura al dret de Conquesta, com a la resta de territoris de la Corona d'Aragó i amb la mort jurídica d'aquesta també s'acabaria amb el principi de *multa regna, unum rex* (concepció de monarquia composta) i la *sobirania compartida* entre la Monarquia i els Estaments a les Corts.

En el 2007, en el marc del congrés *L'Aposta catalana*, sortirà publicat l'article on Miquel Deyà deixa es demana –i aconsegueix trobar- si hi ha l'existència d'un projecte polític dins les files austriacistes i una fractura social a causa de la divisió entre els partidaris. Deyà (2007: 150) mostra com diferents sectors i institucions tendran diverses tensions entre elles durant la primera etapa borbònica (1701-1706), sobretot la monarquia amb el Capítol catedralici, el Gran i General Consell, la Universal Consignació (institució per pagar els creditors del regne) i els sectors mariners, però també entre el Capítol i els

jurats del regne. En una societat on la francofòbia era molt arrelada, sorgeix la possibilitat política per aprofitar el canvi de monarca per poder dur a terme un seguit de propostes que segons Miquel Deyà (2007: 162-163) esdevindran el projecte polític de l'austriacisme mallorquí: en el pla polític, es volia reforçar la postura foralista per evitar males pràctiques en les institucions tenint una major autonomia, retornar el protagonisme als tribunals, batlles, veguers i les cúries medievals, més presència mallorquina als càrrecs de la Reial Audiència i manca d'intervenció dels virreis en les insaculacions; en termes socioeconòmics, es demanava poder tenir una nau que mercadegés amb els dominis castellans d'Amèrica –i la facultat de cedir-la a particulars del mateix regne o a estrangers-, mantenir les aspiracions fiscals i econòmiques del clergat –no estaven molt d'acord al regalisme que practicava Felip V-, la redempció de la tasca a les terres de reialenc que afectava les classes més populars, i les noves possibilitats que s'obrien pel negoci corsari al sector marítim.

En els primers volums de *1714 La guerra de Successió* dirigits per Agustí Alcoberro, Deyà (2013a) hi escriu, en el primer, com es desenvolupa el conflicte a les illes de Mallorca i Eivissa – com a suport logístic cap a altres enclavaments austriacistes o borbònics, conspiracions, refugis d'austriacistes després de la caiguda del Regne de València i Barcelona, arribada de deportats, i projecte polític austriacista-. El segon volum, dos capítols narren quin paper juguen les illes els anys 1713 i 1714, l'ocupació borbònica i l'evolució del nou sistema que s'implanta al regne. En el primer, es fa referència al suport que rebé la ciutat de Barcelona durant el setge final i els preparatius de la defensa davant la invasió borbònica (Deyà, 2013b: 88-93); en el segon, destaca la parcialitat de la informació de la realitat jurídica del territori per part del *Consejo de Castilla*, ni tampoc l'existència de les recomanacions que havia deixat presents el cavaller d'Aspheld (Deyà, 2013c: 233). En aquest nou engranatge social, la casta oligarca després de la guerra, tendrà la voluntat de tancar la noblesa, és a dir, practicar l'endogàmia a partir del *Pacte de les Nou Cases* (Deyà, 2013c: 238). Deyà (2013c: 242) serà un gran defensor de què els Decrets de Nova Planta sí que tingueren una repercussió social molt

marcada, sobretot en matèria econòmica i fiscal que afectava la vida quotidiana de la gent més planera.

Recentment, Deyà presentà una comunicació al congrés *Els Tractats d'Utrecht* del Museu d'Història de Catalunya, en què és central la defensa de la ciutat i resta de l'illa i com s'han d'abastir els soldats en els preparatius del desembarcament borbònic (Deyà, 2015: 415-425).

Si hem d'etiquetar de l'especialista mallorquí en el conflicte, li hem d'atorgar aquest complement a Eduardo Pascual Ramos. Quasi tota la seva bibliografia està centrada en la guerra i en el desenvolupament de personalitats durant ella. Pascual té una línia d'articles publicats al *BSAL* d'una diversitat bastant remarcable. El primer article publicat al bolletí de l'arqueològica tracta de l'arribada d'aproximadament 2000 soldats imperials per a la defensa de l'illa durant el mes de febrer del 1715. Per Pascual (2006a: 264), *el envío de estas tropas fue un acto más simbólico que operativo para la defensa de la isla, ja que si Carles s'hagués compromès, Felip V hauria contestat amb un major enviament de tropes.*

Passaran tres anys per tornar-lo a trobar en el *BSAL*, aquesta vegada parlarà del reconeixement de títols després de les signatures de la Pau de Viena entre Carles VI i Felip V el 1725. Per primera vegada, Eduardo Pascual dóna a conèixer –tot i que és bastant coneguda– la figura del primer marquès de la Torre, havent-li retirat el títol de marquès per austriacista. Tot i haver participat activament durant l'etapa austriacista, gràcies als contactes i amistats de Truyols i Dameto en el bàdol guanyador, després de la signatura va poder ser-li retornat el títol de marquès, però no a ell, sinó al seu fill per la seva mort el 1729; a més l'autor es qüestiona la política pacificadora de Felip V posterior a la Pau de Viena (Pascual, 2009: 163-164).

El 2010 publica una relació de deportats i condemnats en el transcurs de la guerra, en la majoria mallorquins, 209 condemnats entre 1709 i 1715 (Pascual, 2010: 140). La cavalleria anglesa a Mallorca serà el tema del posterior any presentat al *BSAL*, com manté i els costos els anys 1706 i 1708 (Pascual, 2011a: 208-209). En aquest darrer, Pascual (2011a: 206) criticarà la historiografia mallorquina anterior per la seva escassetat.

Eduardo Pascual també ha dedicat escriure alguns dels punts del conflicte a Mallorca a congressos, revistes i capítols de llibres. En primer lloc, Pascual plasmarà una petita explicació a la revista *Lluc*, en què remarcarà que *la tornada al sistema de govern dels Àustries no va suposar una idea política nova, ni una alternativa al sistema borbònic, sinó més bé la defensa d'un sistema constitucional que ja existia des de feia molt de segles* (Pascual, 2006b: 44). Seguidament, l'ostracisme polític és un dels elements emprats durant el regnat dels dos monarques, ja que, *a nuestro entender, la aplicación de este tipo de medidas a individuos dudosos por su ideología monárquica suponía una reafirmación en sus ideas además de conspirar por la vuelta de su monarca elegido* (Pascual, 2008: 54). La mort de l'oïdor de la Reial Audiència Grabiell Berga durant el tumult del setembre de 1706 és emprat pels filipistes com a màrtir de la causa borbònica, en aquest cas, Pascual (2009-2010) ens presenta el poema dedicat a la seva figura des d'una perspectiva d'exaltació heroica.

Tres articles més ens donaran a conèixer de manera més acurada el conflicte i les seves conseqüències. El primer es farà una relació de la confiscació i segrest de béns després de la guerra per mantenir l'exèrcit borbònic (Pascual, 2011b: 8). El segon article analitzarà un dels temes que més han agradat anteriorment a la historiografia mallorquina: l'assalt de les tropes de Felip V a Mallorca l'estiu del 1715; però aquesta vegada, Pascual ho analitzarà de quina manera el preparen (Pascual, 2012). I en tercer lloc, la institució de la Reial Hisenda es focalitza mostrant les emissions de censals entre el 1708 i 1715, mostrant com a modernitzador el nou sistema fiscal de Felip V, canviat per sanejar el dèficit i establint la talla de manera anual (Pascual, 2013 B).

Eduardo Pascual es va encarregar de posar en context el *Llibre de notes manuscrites d'Agustí de Tordella Olla podrida*. En la part que s'encarregà torna a criticar la historiografia anterior, però aquesta vegada concretament en com s'ha tractat el tema de les filiacions dels partits (Gual, 2010: 19).

Eduardo Pascual també li interessa molt l'etapa que es desenvolupa just després del conflicte. Al primer volum de *la Corte de los Borbones*, ens explica

que el triomf borbònic conduirà a un seguit de reformes del model institucional per una doble causalitat: per rebel·lió contra Felip i per instaurar un nou sistema administratiu unificador a tot el territori espanyol en el qual la concentració de poders per part del monarca farà que les institucions regnícoles es converteixin en simples gestores reials sense que hi hagi una castellanització institucional (Pascual, 2013C: 649-650).

El llibre que més força ha tengut en la bibliografia de Pascual Ramos és *Poder y linaje durante la guerra de Sucesión en el reino de Mallorca*. Com hem dit més dalt, la particularitat de l'obra recau en l'evolució del conflicte basant-se en la figura de Nicolau Truyols i Dameto, el I marquès de la Torre, personatge cabdal en el món institucional mallorquí a la Procuració reial. Podríem destacar que va més enllà molt més enllà de les simples explicacions per entendre la divisió social –que podria ser millor definida amb una paraula de moda actualment: bipartidisme⁴–, Pascual postula, contràriament amb el criteri de Miquel Deyà (2007), que no existeix un projecte austriacista, sinó personatges que es declaren partidaris de l'Arxiduc Carles pel sentiment antiborbònic i pels seus interessos personals que donà lloc a una defensa dels privilegis illencs (Pascual, 2013a: 88).

El cas de Truyols és molt significatiu perquè sent lloctinent de la Procuració reial en el lloc del seu germanastre, Francesc Truyols Font de Roqueta, no acaba aconseguint el lloc durant la primera etapa borbònica per la seva suposada preferència al monarca austríac, sent destituït en favor de Jordi Villalonga i Fortuny, reconegut filipista (Pascual, 2013a: 92-98). El mateix any de la seva destitució, el 1702, viatjà cap a la Cort de Madrid per sol·licitar el títol de marquès, fent que acabada la guerra li serà beneficiós perquè es podrà difuminar la seva orientació austriacista (Pascual, 2013a: 101-106). Amb l'arribada de la flota de Leake i Savallà a Palma i la caiguda fàcil de ciutat i illa

⁴ Creim que el terme *bipartidisme*, entès segons el defineix el DIEC – *sistema polític en que dos partits principals concentren les preferències dels electors*– en el conflicte s'adequa bastant a la realitat, ja que, parlem de dos bàndols diferenciats per un sol element, la preferència monàrquica. Els termes com divisió o fractura, en l'àmbit social i econòmic, és, personalment, obvi i de *iure*, en l'Antic Règim.

de Mallorca en mans dels partidaris de Carles, Niculau Truyols tornarà a la procuració reial gràcies a la destitució de borbònics (Pascual, 2013a: 131-133). La clau de tot el procés és el pes que té Mallorca com a nucli exportador d'ajuda cap a les zones continentals de la Corona d'Aragó, sobretot Barcelona –agreuja a partir de l'estiu del 1713- que provocarà un col·lapse a les arque mallorquines (Pascual, 2013a: 157-159, 163-175 i 188-201). Després de la caiguda el 1715, el marquès de la Torre perdé el títol i no va poder exercir cap càrrec institucional (Pascual, 2013a: 213).

La darrera obra ha sortit a les llibreries d'Eduardo Pascual Ramos s'anomena *El Decret de Nova Planta de Mallorca, temps del Leviatan*, fent referència al tractat de l'anglès Thomas Hobbes. Per Pascual (2016: 5) el model pactista és imperfecte i s'anirà centralitzant l'administració, des dels Reis Catòlics, culminant-se definitivament amb el que anomenat reformisme borbònic. Emprar el Leviatan de Hobbes per referir-se a la nova política introduïda per Felip V no és un fet simbòlic, sinó, seguint la seva idea, l'Estat – és a dir, el monarca- està per sobre del dret i les institucions territorials, per tant és l'únic que pot crear dret; així doncs, s'entén que en el Decret de Nova Planta del Regne de Mallorca no es parli ni de guerra ni de rebel·lió, així el sobirà té plena potestat de conferir o llevar llibertats, sense que fos primordial el dret de conquesta, però tot i ser-ho, és una pràctica de control territorial per part de la Corona (Pascual, 2016: 6-7).

En aquest cas, el canvi cap a la imposició de les lleis castellanques seria un atac de pragmatisme, ja que produeixen menys entrebancs per a la Corona que el sistema pactista. Aquestes lleis permeten al monarca que, fent servir una metàfora socioeconòmica, ostentant el *domini útil*, predrà el *domini directe* a les institucions regnícoles de la Corona d'Aragó. Els canvis que suposarien a escala social no serien de gran magnitud segons l'autor perquè es mantindran el dret privat, el penal i el processal, les jurisdiccions senyoriales i eclesiàstiques, l'estructura econòmica i, de manera honorífica, el títol de Regne de Mallorca. Sols es modificarà la fiscalitat, l'augment de poder de la Corona i la noblesa oligàrquica enfront de la pèrdua per part del regne de la potestat legislativa i la disminució de la representativitat estamental (Pascual, 2016: 8).

Començarem per parts, recapitularem i valorarem l'estat de la qüestió de les interpretacions anteriors del conflicte a Mallorca. L'eix cronològic és molt clar per poder observar la idea que la bibliografia de la Guerra de Successió a Mallorca és molt minsa. Després d'haver-la analitzada, ens deixa un seguit de qüestions que les voldríem matissar a continuació.

El primer debat historiogràfic que se'ns dóna a conèixer és de l'afiliació d'alguns grups per un partidari o altre a la Corona. Creim que és un debat estèril que no aporta res si s'analitza des d'un punt de vista genèric. Per sort, la visió que ens dóna Pascual Ramos a partir del seu primer llibre sobre el conflicte reforça la idea que per entendre l'elecció de candidats s'ha d'anar més enllà i estudiar els personatges que s'involucren en la trama, en aquest cas, el marquès de la Torre (Pascual Ramos, 2013a). La mescla d'interessos i conveniències, més els processos mentals i culturals i el context històric podrien ajudar a entendre millor l'apropament, de manera individualitzada, de cada persona a ser partidari de Felip o Carles. A més, com bé deia Pedro de Montaner (1990: 28) la divisió entre partidaris a la classe nobiliària vendria d'un procés d'evolució de les banderies del darrer segle, així doncs s'haurien de comprovar els lligams del procés bandoler amb els partits.

Majoritàriament quan parlem sobre el tema quasi sempre es delimiten els estudis sobre la classe nobiliària dirigent i alguns sectors econòmics estratègics, com els mercaders, però es dóna per suposat que els sectors més populars són partidaris de Carles III. És tan clara aquesta afirmació? Segurament no, però s'hauria de donar més rellevància al sentiment antifrancès. Moltes vegades, el que defineix una societat concreta no és més el que és per si mateixa, sinó el qui és ella, en conjunt, enfront un altre agent estranger; així doncs, el final de la guerra dels nou anys i els avantatges dels comerciants francesos a Palma són importants per afirmar aquest sentiment. El problema principal que té la historiografia mallorquina és que no té –o almenys no tenen rellevància- uns estudis seriosos sobre la seva identitat, fet que ens facilitaria molta feina per entendre el conflicte a escala social.

Com hem avançat anteriorment, la majoria d'autors argumenta que la societat està dividida (Colom, 2004), que existeix una fractura social (Deyà,

2007) o si més no, una guerra civil (Santamaria, 1989). El problema, en el cas mallorquí, és la terminologia, en aquest cas, podríem emprar el terme bipartidisme que s'adequaria millor al context. L'existència de dos partits a l'illa és un fet que no es pot negar (Juan Vidal, 2004; Montaner, 1990) però d'aquí a parlar d'una guerra civil és difícil a l'illa. Així i tot, a causa de la guerra al continent, les persecucions i condemnes durant i després del conflicte (Pascual, 2010; Pascual, 2011b) a seguidors tant de Carles com a Felip són símptomes d'aquesta i no d'una guerra civil dins ella mateixa. Moltes vegades els autors l'ha titllat com a guerra civil entre espanyols –ja nacionalment parlant, però que s'ha demostrat que no–, element difícil de veure dins un marc jurídic ben delimitat per cada territori, però no impedeix que si hi hagués conflictes entre civils dins els territoris peninsulars, cosa que no és difícil de veure a Mallorca.

Per altra banda, termes com societat dividida o fractura social són, en si mateixos, massa coherents en un context social que determina una divisió social de iure. Per tant, el terme bipartidisme esdevindria més precís, ja que no és necessari un procés bèl·lic marcat dins una societat perquè s'hi reflecteixi.

Un dels altres temes de debat ha estat si l'austracisme mallorquí té un projecte polític al darrer. Deyà (2007) ha valorat que sí que existeix, mentre que Pascual (2013a) ho nega, però el que hauríem de valorar si aquest projecte austriacista també seria ben valorat pels filipistes, atenint-nos a què molts d'ells són favorables a un manteniment del sistema de govern clàssic.

El darrer tema és si la implantació del Decret de Nova Planta comportarà un procés modernitzador per al regne. Pascual (2013b) ho defensarà, mentre que Isabel Tirado (1999) relativitzarà la seva modernitat. Segons Juan Vidal (1979-1980), el decret sí que el podríem definir com a castellanitzador, però contràriament ho enfocaria Pascual (2016), ja que perduren elements jurídics. Però que entenem com a castellanitzador? Clarament parlem d'unificador, cosa que Pascual ho entén a partir de la crítica lingüística, és a dir, per una suposada suspensió de la llengua catalana a l'administració pública, però és un debat que no l'obri cap als historiadors sinó cap als filòlegs de llengua catalana. Agustí Alcoberro (2014) posarà en dubte aquesta unificació jurídica i

institucional per les mesures de caràcter absolutista que pren Felip V als territoris rebels, que no es trobaran en territoris castellans.

Com a darrer debat del Decret és observar si tindrà afectes socials. La tesi de Deyà (2013) és rotundament a favor, ben igual que Juan Vidal (2013d) sobretot en caire fiscal i militar; al costat de la negació estarien Santamaría (1989) i Pascual (2016). Un canvi institucional i fiscal no ha d'afectar a tota la societat? Seria difícil entendre que no fos així, tot depèn en estudiar les institucions locals de les viles i com es desenvolupen els canvis i que continua. Encara queda molta feina per fer.

Abans de tancar l'apartat, voldria fer una reflexió sobre el fet de la concessió que la ciutat de Palma pogués assistir a corts sense haver-ho sol·licitat, just després dels Decrets de Nova Planta. Els jurats mallorquins varen estar demanant que el regne tengués corts pròpies, i aquesta invitació ha estat vista amb bons ulls per part d'autors com Pascual (2016), però dues qüestions sorgeixen: la primera, sincerament, en el context institucional i administratiu del moment era necessari? Durant el segle XVIII no es varen convocar gaire, ja que el sistema de negociació entre la Corona i els estaments era més directe si no passava per corts; és més, les institucions de caràcter local als territoris de la Corona d'Aragó es varen oligarquitjar, sobretot amb membres que havien donat suport a Felip V durant la guerra. En segon lloc, curiosament no s'han fixat que Palma no serà convocada per unes corts espanyoles, sinó per les corts de Castella. Felip V no té intenció d'unificar i fer un estat nou, i sense caure en tòpics de nacionalista maniquea, això dóna a pensar que un estat es menja a un altre, per voluntat reial absoluta.

La didàctica del conflicte successori

El cas català

Ben igual que passa amb les commemoracions, les institucions catalanes també s'han mostrat molt favorables a desenvolupar un recull didàctic sobre la Guerra de Successió en el seu territori. El que proposam a continuació és un petit mostreig del debat que s'ha donat entre els grups de didàctica de Ciències Socials de la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona.

En primer lloc volem destacar el llibre *1714 a l'aula* (Hernández i Feliu, 2014) del grup de recerca de Didàctica i Patrimoni de la Universitat de Barcelona. El document ens aporta cent propostes didàctiques destinades a les educacions primària i secundària, dividides en tretze apartats dedicats a activitats sobre la Guerra de Successió i el Setge de Barcelona a partir de fonts primàries, fonts secundàries, simulacions, espais web, entre d'altres. Però, com enfoquen aquestes activitats? Pels autors, *els fets van deixar una profunda seqüela, ja que anys després els catalans continuaven recordant les llibertats perdudes en la derrota i la memòria sobre l'epopeia catalana de l'Onze de Setembre*; després segueixen argumentant, sense equivocar-se, *que conèixer els fets de l'Onze de Setembre i els relacionats amb la memòria de l'Onze de Setembre és important [...] per entendre el nostre passat recent, el present i fins i tot per hipnotitzar sobre el futur* (Hernández i Feliu, 2014: 7).

Després de llegir aquestes línies, podem veure el biaix ideològic en què el grup de DIDPATRI s'encamina. Segueix una línia nacionalista molt marcada, en el text ja es veu que empra el terme en conjunt *els catalans* per afirmar que era tota la població catalana que recordava les llibertats (un altre terme és el de *llibertats*, bastant emprat a la lleugera) i l'epopeia catalana, correcte si l'aplicam a la defensa (titànica, ja que aguantar 14 mesos de setge és un fet molt remarcable) de la ciutat de Barcelona, però el terme és massa èpic i l'adjectiu el condiona a tota la població catalana en el seu conjunt.

Més endavant, Hernández i Feliu (2014: 8) aporten quatre punts, que es poden resumir en:

- L'intent en equiparar el sistema constitucional de l'antic règim amb un sistema democràtic del liberalisme polític.
- Considerar l'ideari dels partidaris de l'arxiduc Carles que és protodemocràtic.
- Argumentar que *els catalans del passat es van sacrificar per aconseguir un món millor, més pròsper i lliure*.
- Vincular els fets i la seva memòria per justificar la situació del present.

Els tres primers punts tenen un component ahistòric, ja que es tracte més de proselitisme ideològic. El sistema de defensa de les constitucions

catalanes no deixa de ser un sistema que no es pot igual al liberal, que legalment és desigual. A més, és massa agosarat dir que els catalans del passat volien viure en *un món millor*, ja que es demostra que no entenen la mentalitat d'aquells catalans d'Antic Règim.

La Generalitat de Catalunya va posar en marxa, mitjançant la Comissió del Tricentenari (1714-2014), tot un seguit d'activitats relatives a la claudicació de la ciutat de Barcelona. A més, no podem obviar que per iniciar els actes de la commemoració es va inaugurar el Born Centre Cultural, que conté una càrrega simbòlica molt important, ja que part del barri de la Ribera va ser esbucat a causa de la construcció de la Ciutadella; convertint-se en el centre cultural de referència en matèria de Guerra de Successió.

En l'àmbit educatiu, el departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya no es va quedar enrere. Es pot imaginar, segons el context polític de l'any 2014 a Catalunya, alguns membres el grup DIDPATRI de la Universitat de Barcelona estaran darrere dels projectes i recursos de la commemoració del tricentenari⁵.

A partir de la web de la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (XTEC), hi ha tot un ingent nombre de recursos destinats a la celebració del tricentenari, entre els quals destaquem quatre unitats didàctiques, tres destinades a ESO (titulades: *La Guerra dels Catalans, Onze de setembre de 1714* i *La Memòria*) i una a Batxillerat (altrament titulada *Onze de setembre de 1714*).

⁵ Aquesta afirmació està recolzada a partir de veure que en la Jornada de Presentació de les Propostes Didàctiques, celebrada el 26 d'octubre de 2013 al Palau de la Generalitat, el cap del DIDPATRI, Xavier Hernández presentà una conferència, i Miquel Albert, membre del grup de recerca de Didàctica de la Història, Geografia i altres Ciències Socials també de la Universitat de Barcelona, era un dels presentadors de la plana web. També dir que aquest grup no s'ha centrat tant en el conflicte, com si el primer.

http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0078/ba5fb36f-1760-4862-a78c-a8c0bb6028e7/triptic_born.pdf.

És més, Rafel Sospedrà (2014), a la revista Íber, ens afirma que el grup DIDPATRI és el que realitza els audiovisuals pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Més enllà d'analitzar les activitats, les quals tenen un valor específic dins l'aprenentatge del conflicte i els seus vessants, destacarem que les Unitats Didàctiques destinades a secundària bàsicament són les mateixes a grans trets, llevat dels exercicis que esdevindran específics a cada temàtica. Afirmam això, ja que tant la introducció, els objectius, els criteris d'avaluació i l'aplicació de les competències no tenen diferències substancials entre cada uns d'ells.

La introducció s'inicia comentant la importància de *conèixer un dels episodis històrics més importants del nostre país [Catalunya], relacioni els fets d'aquell moment amb esdeveniments posteriors i, fins i tot, actuals*; per tant, com poder, fins i tot, justificar una situació actual, amb una de més pretèrita (en cap cas volem negar que això sigui possible, el problema està amb l'adjectivació i l'explicació del tema passat amb nomenclatura actual i en voler simplificar un procés tan complex com la Guerra de Successió). Hem de fer referència a la darrera unitat didàctica d'ESO, *la memòria*, ja que després de la comparativa, pareix que és la que més està adaptada a la normativa de la Llei Orgànica de Millora de la Qualitat Educativa, pot ser perquè sigui realitzada amb posterioritat a les dues primeres.

Un fet paregut passa amb la Unitat Didàctica per Batxillerat, s'hi nota un altre tipus de feina feta posteriorment que les dues unitats d'ESO. En ella, la informació té una forma més objectiva i acurada; els continguts, objectius, introducció, etcètera molt més ben treballats. També s'ha de dir que a diferència de les anteriors propostes didàctiques, aquesta va més encaminada a la investigació, així doncs en les activitats es pot veure un seguit de recursos no sols tenen una visió dels catalans austriacistes (tot i ser l'apartat que tenen més documents), sinó també, els borbònics (els botiflers no hi tenen presència), la Renaixença, la memòria en els segles XIX i XX i altres fonts.

Rafael Sospedra (2014), també membre del grup DIDPATRI a la revista *Íber* farà una breu aportació sobre els sis vídeos que ha realitzat el seu grup pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, que coincideixen amb les tres unitats didàctiques de primària i les tres de secundària (sense comptar la d'educació infantil i la de batxillerat). Encara que el mateix autor li doni una importància rellevant per ser una introducció motivadora pel tema,

però seguim amb les mateixes, el grup de DIDPATRI segueix aplicant una adjectivació poc exacta, tornant a mostrar una *totalitat dels catalans* (i on queden els botiflers?), uns enemics *espanyols* (podien haver posat castellans, no obstant així, no s'haurien ajustat gaire a aquella realitat pretèrita), els *traïdors anglesos* o *les llibertats* que als catalans els hi foren manllevades (equiparant les llibertats de l'Antic Règim a les actuals), entre d'altres. Com hem vist, tot el seu contingut és massa esbiaixat i maniqueu.

Per altra banda, quatre membres del Grup de Recerca en Didàctica de les Ciències Socials (GREDICS) de la Universitat Autònoma de Barcelona varen publicar un article a la revista *Perspectiva Escolar*, on varen fer una crítica a la narració del 1714 que s'havia desenvolupat a les escoles catalanes durant l'any 2014. A partir de l'anàlisi de 18 propostes educatives i les narracions de 340 alumnes de 2n i 3r d'ESO sobre el 1714 han afirmat que hi ha una determinada interpretació historiogràfica (Boixader, Pagès, Sant i Santiesteban, 2015B: 63). A l'article mostren una narració d'una alumna⁶ que fa una interpretació maniquea i esbiaixada a tall d'exemple⁷.

Els membres del GREDICS (Boixader, Pagès, Sant i Santiesteban, 2015A: 64-65) critiquen la narrativa de les propostes didàctiques, ja que pot arribar a produir *apatia* per l'alumnat i, la majoria de la població, perquè *no té ni veu ni vot, tan sols presència* en el discurs històric, sempre analitzat des d'un sol punt de vista i interpretació⁸.

Les altres crítiques també van allà mateix del que ja hem criticat anteriorment, a la concepció del que és català, els seus enemics i la reivindicació de les llibertats perdudes el 1714 a partir de la Renaixença; és més, la relació entre el passat i el present justifica les reivindicacions sobiranistes (Boixader, Pagès, Sant i Santiesteban, 2015B: 66).

⁶ Haguessin pogut posar-ho en masculí, ja que, malgrat tot, és el gènere neutre.

⁷ El producte d'aquest article és el resultat d'una investigació educativa prèvia a la revista *Enseñanza De Las Ciencias Sociales* (Boixader, Pagès, Sant i Santiesteban, 2015A).

⁸ Altres mitjans han entès aquesta crítica com un atac a l'adoctrinament de l'escola catalana: https://cat.elpais.com/cat/2015/10/04/catalunya/1443977920_418699.html [consultat: 25/05/2018].

Com a proposta, volen fer activitats que vagin encaminades en la multiplicitat de visions d'un mateix fet, a partir de la construcció de relats simulats de personatges present en els fets del 1714 pels més petits; i pels de secundària i batxillerat, s'han de demanar-se qui era el protagonista de la història, la descripció dels catalans i els no catalans i la seva relació del passat amb el present, partint de la recerca d'informació de museus, webs, exposicions realitzades aquell mateix any (Boixader, Pagès, Sant i Santiesteban, 2015B: 67).

A partir d'aquí veim que el problema és més historiogràfic (interpretatiu) que didàctic perquè les crítiques van directament destinades a la narració esbiaixada del conflicte; però tampoc s'ha fet una crítica a les activitats realitzades, que segons la seva línia metodològica, a partir de la negociació amb l'alumnat, no lleva importància les propostes que s'han donat des del DIDPATRI, ni molt menys que les proposades pel GREDICS, siguin les més adients, per un tema que té una presència molt minsa en els cursos que s'imparteix Història del segle XVIII.

El cas mallorquí

Podríem haver parlat de les balears en el seu conjunt, però ja hem vist en la bibliografia, el tricentenari ha passat de llis sense pena ni glòria. El fet de no ser un episodi el qual ha anat sempre acompanyat d'un record tan èpic, fa que s'hagi esfumat de la memòria col·lectiva dels mallorquins.

En matèria didàctica, malauradament, no podem destacar cap autor o grup de recerca, ni propostes didàctiques; no obstant això, podem destacar algunes exposicions que es varen realitzar entre els anys 2015 i 2016, contant més amb el suport del Consell de Mallorca que el del Govern de les Illes Balears.

La primera exposició celebrada al Centre Cultural de la Misericòrdia fou la titulada *La Guerra de Successió: des del Regne enmig del Mar* de la Comissió Cívica del Tricentenari (1715-2015) coordinada per Bartomeu Mestre. Si ja càrrega ideològica era molt elevada en el grup de recerca del DIDPATRI, en els fulletons i els plafons penjats es podia llegir texts com que *l'enfrontament contra Felip V va determinar l'esquarterament de la nació catalana i la*

usurpació de la sobirania o que el Regne de Mallorca es convertirà en el *darrer bastió en defensa dels drets i de les llibertats* o que *Felip IV (V de Castella)* representava la cultura de la imposició –l'absolutisme–, i *Carles III*, la cultura de l'entesa –el pactisme– (Mestre, 2015). La narració del conflicte torna, encara més, una visió esbiaixada i extremadament maniquea; deixant de banda que la Guerra de Successió és molt difícil que sigui considerada com *l'esquarterament de la nació catalana*, el terme *sobirania*, no és entès com el terme de sobirania compartida entre monarquia i regne, sinó com el dret a decidir actual, que va ser manllevat a tota la població mallorquina; llavors, titllar el sistema polític de Carles III de *cultura de l'entesa*, és fer un miratge massa simplista de les polítiques monàrquiques de l'Antic Règim. Des de la mateixa comissió (Mestre, 2015) es va fer com una espècia de proposta didàctica⁹, en què hi ha uns apunts sobre el conflicte i llavors hi ha un fragment del Decret de Nova Planta del Regne de Mallorca, un petit esquema de les institucions abans i després del dit decret i unes cinc preguntes que esdevindrien les úniques activitats.

Hem de recordar que d'aquesta mateixa comissió sorgirà el documental *La Resistència* (Sánchez, 2015), en el qual la narració dels fets i la seva interrelació amb el present serà esbiaixada ideològicament de manera molt radical.

Posteriorment, també a la Misericòrdia es va inaugurar una altra exposició sobre la mateixa temàtica a càrrec de l'historiador Mateu Morro. En el llibret de l'exposició, el vicepresident i conseller executiu de Cultura, Patrimoni i Esports, Francesc Miralles introdueix les descripcions dels plafons intentant vendre l'exposició, argumentant que el Consell de Mallorca és *l'hereu del Gran i General Consell de la Ciutat i l'illa de Mallorca*, però està molt agafat en pinces perquè ambdues institucions no tenien ni les mateixes competències; a més el mateix vicepresident confirma que *el Decret de Nova Planta no han triomfat perquè el nostre poble resisteix amb la certesa de saber qui som* (Morro, 2016: 1).

⁹ Titulada *Unitat Didàctica* però després d'haver-la llegit una vegada seria molt agosarat anomenar-la així.

Un dels punts favorables del text de Morro (2016: 11) és que no parla de llibertats perdudes, ho canvia per privilegis, lleis, ordenacions, furs o franqueses, termes molt més acurats. Però, com ja hem comentat abans, el llibre de Mateu Morro (2015) peca per fer una interpretació des d'un punt de vista molt nacionalista, per exemple, *la resistència balear va esgotar totes les possibilitats de negociació per salvar les institucions nacionals del país, [...] negant tota capacitat de decidir als pobles insulars*¹⁰.

Situació de la Guerra de Successió a les Balears en el Currículum

La temàtica triada és tan específica que és molt difícil encabir-la en el currículum, així doncs observarem quina és la seva situació amb la Llei Orgànica de Millora de la Qualitat Educativa del 2013 i posteriorment farem una breu comparativa amb els currículums de la Llei Orgànica d'Educació del 2006.

Actualment, la Guerra de Successió està situada en el bloc 1 del segon cicle d'ESO, en el primer ítem de continguts com *el segle XVIII a Europa: del feudalisme a l'absolutisme i al parlamentarisme de les minories. França, Anglaterra i Espanya*. No és un contingut específic, com tampoc ho seran els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluables¹¹. En canvi, en el currículum de Geografia i Història de la LOE, sí que està especificat en el primer bloc de 4t d'ESO, en el seu primer ítem de continguts¹².

Pel que fa a l'assignatura de 2n de Batxillerat, Història d'Espanya, en el currículum trobam que hi ha dos ítems de continguts en el quart bloc que fan referència de manera molt genèrica al conflicte i a les seves conseqüències:

- *Canvi dinàstic i Guerra de Successió: una contesa civil i europea; la Pau d'Utrecht i el nou equilibri europeu; els pactes de família amb França.*

¹⁰ El terme nació en l'antic règim és massa poc fiable, són necessaris més estudis per veure la seva evolució; en aquest cas veim com ho empra a partir del dret a l'autodeterminació.

¹¹ Després de la nostra etapa de pràctiques, en el departament varen elegir el llibre de text de l'editorial Vicens Vives, el qual sols el de 4t d'ESO tenia activitats relacionades amb la temàtica (pàgines 16 i 17). El de segon de batxillerat no en duia.

¹² *Transformacions polítiques i econòmiques a l'Europa de l'antic règim. L'absolutisme i la seva crisi. Il·lustració i despotisme il·lustrat i parlamentarisme anglès. L'absolutisme i la Nova Planta. Reformisme borbònic a Espanya.*

- *Les reformes institucionals: els decrets de Nova Planta i la centralització politicoadministrativa; el nou model d'Estat; l'administració a Amèrica; la hisenda reial; les relacions Església-Estat.*

Mentre que aquests són els criteris d'avaluació i els seus estàndards d'aprenentatge avaluable més concrets:

1. Analitzar la Guerra de Successió espanyola com a contesa civil i europea i explicar les conseqüències que té per a la política exterior espanyola i el nou ordre internacional.
 - 1.1. Explica les causes de la Guerra de Successió espanyola i la composició dels bàndols en conflicte.
 - 1.2. Representa una línia del temps des del 1700 fins al 1788 i hi situa els principals esdeveniments històrics.
 - 1.3. Detalla les característiques del nou ordre europeu sorgit de la Pau d'Utrecht i el paper que hi té Espanya.
2. Descriure les característiques del nou model d'estat i especificar l'abast de les reformes promogudes pels primers monarques de la dinastia borbònica.
 - 2.1. Defineix què varen ser els decrets de Nova Planta i explica la importància que varen tenir en la configuració del nou Estat borbònic.
 - 2.2. Elabora un esquema comparatiu del model polític dels Àustries i el dels Borbons.
 - 2.3. Explica les mesures que varen adoptar o varen projectar els primers Borbons per sanejar la hisenda reial.

Contràriament al que passa amb els currículums de 4t d'ESO, el d'Història d'Espanya és més els continguts són més genèrics, molt més amplis¹³, ben igual que el seu criteri d'avaluació.

Aprofitarem l'avinentsa, per parlar del currículum de la ja extinta assignatura Història de les Illes Balears, ja relegada a ser una optativa a

¹³ *La Guerra de Successió Espanyola. La pau d'Utrecht. Menorca i les dominacions estrangeres i Centralització borbònica. Els decrets de Nova Planta.*

Batxillerat, a partir de l'entrada de la LOMQE, la varen acabar de rematar. En la taula de continguts, el conflicte està col·locat en el bloc tercer, apartat sisè, amb els altres continguts del segle XVIII (bàsicament el reformisme borbònic i la il·lustració). Els criteris d'avaluació (5, 15 i 16) sí que tenen un component més específic en el marc de les Balears, amb molt de pes amb el canvi institucional i organitzatiu que provocarà la imposició dels Decrets de Nova Planta.

Activitats

Després de fer un repàs al llarg de la bibliografia i qüestió didàctica del conflicte, ara toca parlar de com voldríem encabir les nostres propostes dins un conjunt acadèmic.

Com ja hem dit, la temàtica se situarà més o menys a inici de curs, això és un avantatge tant per l'alumnat com per nosaltres, ja que podem emprar rutines de pensament del grup *Project Zero*¹⁴ de la Universitat de Harvard. Els exercicis de pensament, o rutines, poden iniciar a l'alumnat a ser crític amb el que està llegint i que pensi de manera coherent a l'hora d'elaborar el seu discurs en pròxims comentaris i no es memoritzi una quantitat indigesta de dades que després oblidarà molt fàcilment.

La idea inicial (es pot canviar) és que el professor imparteixi unes breus aportacions expositives sobre el tema per a situar als alumnes, però de poca durada de temps, ja que s'hauria de destinar, majoritàriament, a la realització de les activitats, les quals algunes també es poden elaborar a casa. Així doncs, també hi haurà activitats destinades a servir de consolidació, reforç o ampliació dels continguts explicats en les exposicions del professorat.

¹⁴ Algunes de les activitats que hem elaborat es basen en la idea d'aquest grup d'investigació que ens va donar a conèixer el professor d'Innovació i Investigació Educativa, Mateu Reus. El llibre que ens va recomanar es titula *Making Thinking Visible* de Ron Ritchhart, Mark Church, Karin Morrison. En aquest cas, nosaltres hem emprat la seva web (http://www.visiblethinkingpz.org/VisibleThinking_html_files/VisibleThinking1.html) [Consultada el 28/05/18] per analitzar les activitats que es poden desprendre.

Un dels altres elements a tenir en consideració és la narració que es fa del conflicte. Després d'analitzar les propostes del grup d'investigació DIDPATRI (Hernández i Feliu, 2014), és molt necessari que el discurs que es treballi sigui el més acurat possible històricament, que entengui totes les dimensions i la complexitat per poder entendre el que va passar. En cap moment, volem dir que hàgim d'arribar a un historicisme, però s'hauria de tenir en compte la seva narració.

Com a últim punt, volem remarcar que les activitats d'ambdós nivells es treballaran totes les competències bàsiques, les quals, al final dels annexes, hi haurà uns quadres on es veu.

Conclusions

Encara que les nostres activitats, en un primer moment, van destinades als alumnes de 4t d'ESO i 2n de Batxillerat, també es poden utilitzar a l'assignatura d'Història de les Illes Balears, per si en un futur es torna a oferir.

La periodització acadèmica ens ofega si volem centrar un conflicte dins un context mallorquí complex i amb poca èpica, si li sumam que té unes dimensions europees i hispàniques. Però com que no tenim uns criteris ni uns estàndards avaluable, ens permeten poder fer-hi feina sense estar encotillats.

Pel que fa a la bibliografia, tot i que el volum ha augmentat i s'ha millorat, com deia Cortés i Cruells (1962), la bibliografia encara és molt escassa per comprendre la seva complexitat. Tot i això, hi ha fonts secundàries que sí que ens poden ajudar molt a l'hora de trobar nous punts de vista i tot un seguit de fonts primàries que podem emprar per elaborar les activitats de desenvolupament i consolidació.

Un dels punts més forts del treball ha estat elaborar activitats a partir de rutines de pensament perquè ajudin a l'alumnat a desenvolupar el seu pensament crític. Així doncs, més endavant i fent-hi molta feina, els alumnes podran realitzar uns comentaris més coherents a través de la seva pròpia argumentació ordenada. Hem de remarcar que per fer comentaris també s'haurà de treballar de valent en comprensió lectora, i sobretot, aplicant pautes

als comentaris, a través d'unes bases d'orientació, preferiblement, pactades amb l'alumnat.

Per acabar volíem mencionar, la nostra intenció de voler apropar-nos més, a les tesis del grup d'investigació GREDICS per voler fer una narració més global i realment acurada del conflicte, que no pas la del DIDPATRI, molt més parcial i enfocada a donar sortida a uns interessos polítics determinats. No és d'estranyar, que aquesta sigui la línia que la Generalitat de Catalunya hagi triat per ser l'oficialista. Pel que fa a les Balears, com que el tema ha interessat ben poc a les institucions, ho ha deixat en mans d'autors de la mateixa línia ideològica (més extremista, m'atreviria a dir) que el segon grup d'investigació; malgrat això, la repercussió ha estat mínima.

Annex 1: Activitats destinades a 4t d'ESO (Geografia i Història)

Activitat 1

Eix cronològic¹⁵.

A partir d'aquestes tres barres (van del 1700 al 1725), indica l'any de l'esdeveniment i situa'l al seu lloc corresponent. Marca en diferents colors les etapes dels diferents reis a l'eix del Regne de Mallorca.

Europa	
Monarquia Hispanica	
Regne de Mallorca	

Els termes que heu de cercar són: Desembarcament de Laeke/ Ocupació britànica de Menorca/ Mort de Carles II/ Mort de Josep I/ Mort de Lluís XIV/ Formació de la Gran Aliança/ Batalla d'Almansa / Victòria aliades a Itàlia/ Ocupació Britànica de Gibraltar/ Catalunya i Regne de València austriacistes/ Regne d'Aragó austriacista/ Capitulació de Mallorca i Eivissa (Decret de Nova Planta Regne de Mallorca)/ Batalla d'Almansa (Decrets de Nova Planta Regnes de València i Aragó)/ Conspiració filipista/ Batalles de Brihuega i Villaviciosa/ Rendició de Barcelona/ Tractat d'Utrecht/ Tractat de Viena.

¹⁵ Hem trobat convenient que hi hagués un eix cronològic en el qual també hi comptés els fets europeus perquè l'assignatura de Geografia i Història de 4t d'ESO els continguts són molt més amplis a escala geogràfica que a l'assignatura d'Història d'Espanya. També volem esmentar que a les ambdues activitats d'eixos cronològics es pot fer alguna adaptació com posar la data devora cada esdeveniment, si l'alumne corresponent ho necessita.

Activitat 2

Sopa de lletres¹⁶.

Després de trobar les 11 paraules, has de definir cada una d'elles¹⁷.

Les paraules són: botifler, maulet, Nova Planta, Gran i General Consell, Dues Corones, Utrecht, jurat, regidor, Capità General, Virrei, Sindicat de Fora, aliats.

¹⁶ La sopa de lletres l'hem creada a partir del generador Educima:
<https://www.educima.com/wordsearch/spa/> [Recuperat 29/05/2018]

¹⁷ Sempre que es pugui s'hauria de demanar la referència de la definició.

Activitat 3

Esquema comparatiu.

Completa el següent esquema i digues quines són les funcions de cada una de les noves institucions posteriors a la implantació de Decret de Nova Planta¹⁸.

Institucions polítiques anteriors al Decret de Nova Planta	Institucions polítiques posteriors al Decret de Nova Planta
Virrei	
	Reial Audiència
Jurats	
Universitat	
	Intendent

¹⁸ També pot ser interessant escriure la institució però sols algunes lletres (per exemple, j_ra_t_).

Activitat 4

Comentari d'una obra històrica.

A partir de la projecció següent imatge, l'alumne establirà una rutina de pensament per iniciar un procés d'aprenentatge per elaborar comentaris d'obres d'art en posteriors moments del curs.

Font: http://1714.mhcat.cat/ambit04/conquesta_aliada_mallorca.html

Es pot fer servir la rutina de pensament *see/thing/wonder*, demanat què hi veuen, quins pensaments els hi transmet la imatge i quines preguntes els hi avoca. Després els hi deixam uns pocs minuts per contestar, realitzam una posada en comú, apuntant tot allò que l'alumnat ha dit (bastarà apuntar les idees bàsiques de cada pregunta), els hi desvelarem de quin esdeveniment descriu el gravat. Aquesta activitat es pot enllaçar amb activitats posteriors que parlin del desenllaç del fet.

Activitat 5

Simulació de periodisme.

Hem de deixar clar que no tenim la intenció d'elaborar un comentari de text canònic, sinó més bé, lligar-ho amb l'anterior activitat. Per veure poder explicar l'esdeveniment, ho treballarem a través de les paraules de Maties Mut, un esparter natural de Lluçmajor, de filiació austriacista. Font Obrador (1986: 25) transcriu del seu *Noticiari* les següents paraules sobre l'esdeveniment de 1706: *A 25 dit [Setembre] al matí a la badia se trobaren 36 vaxells inglesos entre grosos y petits y carcasses, y es tingué consell de guerra y se digué que dins tres dies se los tornaria resposta, y lo endemà a 26 Setembre 1706 tornaren a tenir Consell sens agordar als sindichs y consellers de la part forana y cloguése volian perde la vida per Falip 5 y se los tornà aquexe resposta y quant vingué circa las 7 hores de la tarde se commogueren uns quants mariners y altres, y comensaren a cridar en altres veus vive Carlos terser y aquí la cosa ja estigué esborotade y ja ey vaver arcabussades y mataren a D. Gabriel Berga, y el el Sr. Vilrey y el Sr. Obisbe que se trobaven cadascú pregué per allà ahon pogueren y a qui ey vaver moltísim esborot que los cavallers no trobaven forat ahon amagarse y axí com millor se pogué fer tornaren a tenir consell y clogué que se rendirian y en tot axó y tiraven bombes quant tornaren respostes y en tot axó no axecarem el mort.*

Hem de tenir en compte que el text està escrit en un català de Mallorca prenormatiu, per tant s'haurà d'ajudar molt a l'alumnat (es pot tenir a mà el Diccionari Alcover-Moll via web per solucionar problemes de vocabulari); un

dels trucs és intentar llegir-ho així com sona. També, depenent de l'alumnat, es pot fer una transcripció pedagògica del text.

Després de la comprensió de la lectura, podem demanar a l'alumnat que es transformin en "periodistes" i descriguin els fets. Com a bons periodistes hauran de trobar una altra font per poder contrastar el document¹⁹.

L'alumnat haurà de fer un triatge de tota la informació que li proposam per intentar fer una narració la més centrada possible a partir de la informació donada.

Activitat 6

Biografia dels personatges.

A partir d'unes sis imatges dels personatges de la guerra de successió, l'alumne haurà de relacionar el nom (basta amb una línia) i després haurà de fer una petita bibliografia de cada un dels personatges exposats. En les preguntes es demanarà a quin bàndol i una petita biografia (important que vegin el desenvolupament del personatge abans, durant i després del conflicte); bastarà que és la biografia sigui molt breu, d'unes 10-15 línies màxim.

Els personatges triats poden canviar, el llibre de Montaner et al. (2006) va molt bé per poder canviar de personatges o ampliar-los. Hem triat els següents:

¹⁹ Un bon exemple és el que ens aporta Joan de Torrella en el seu llibre de notes manuscrites *Olla podrida* (2010: 110-115), projectant fragments a partir d'una transcripció pedagògica, ja que el text és més complex.

Marquès d'Ariany

Font: Montaner et al, 2006: 130.

Comte de Savellà

Font: Montaner et al, 2006: 49.

Marqués de la Torre

Font: Montaner et al, 2006: 92.

Agustí Torrella

Font: Montaner et al, 2006: 116.

Miquel Malonda

Font: Montaner et al, 2006: 145.

Caveller d'Aspheld

Font: https://es.wikipedia.org/wiki/Claude_Fran%C3%A7ois_Bidal_d%27Asfeld#/media/File:Claude_Fran%C3%A7ois_Bidal_d%27Asfeld.jpg

Activitat 7

Qüestionari.

Facilitarem a l'alumnat el llistat dels nous regidors de la nova institució local de la capital amb el nom clàssic, Palma.

- D. Marcos Antonio Cotoner.
- D. Juan Sureda, Marqués de Vivot.
- D. Mateo Gual y Anglada.
- D. Juan de Salas.
- D. Francisco Valero.
- D. Gaspar Puigdorfila, Marqués de Belpuig.
- D. Antonio Pueyo.
- D. Ramón Puigdorfila.
- D. Ramón Fortuni.
- D. Juan Puig, conde de Montenegro.
- D. Francisco Dameto.
- D. Antonio Serralta.
- D. Miguel Ballester, Conde de Ayamans.
- D. Jayme Brondo.
- D. Ramón Anglada.
- Francisco Palou.
- Marcos Antonio Reus y Valles.
- Nicolás Rosiñol de Delfa.
- Jayme Costurer.

A partir d'aquest llistat (Pascual, 2011c: 67), els hi demanarem un seguit de preguntes:

- De quin estament social són?
- Com han aconseguit el càrrec? Qui els atorga?
- A partir d'aquest moment, com es podrà accedir a regidor?
- Com era l'anterior sistema d'elecció de jurats?
- De quin estament pertanyien els seus membres abans?
- Quant de temps duraven en el càrrec?

Activitat 8

Comentari de text.

Fragment del Memorial de Greuges de 1760 (Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1990: 2-19).

Los diputados de las ciudades de Zaragoza, Valencia, Barcelona y Palma, postrados a los Reales Pies de V.M., cumplimos ya con nuestra primera obligación, prestando el juramento de fidelidad, que debemos a V.M., y que con indecible gozo nuestro reconoció V.M. en todos los naturales de los cuatro Reinos de su Corona de Aragón. Pues aún antes que diésemos este público testimonio de nuestra rendida obediencia; apenas V.M. puso los pies en España, viendo el júbilo, y alborozo con que lo recibieron, y aclamaron los catalanes, y aragoneses, y constándole que era igual en los valencianos, y mallorquines, explicó estar muy satisfecho de su amor, celo, y fidelidad en los primeros Reales Decretos, con que V.M. empezó a ejercitar a un mismo tiempo su soberana autoridad y su heroica clemencia [...].

Aquellos ministros, aboliendo de golpe todas las leyes civiles y económicas de los Reynos de la corona de Aragón, introduxeron todas las de Castilla, juzgando que esto combenía al Real servicio y al bien público, pero luego se conoció que [...] son imponderables los males que en su execución han padecido aquellos Reynos contra la piadosa intención del glorioso padre de V.M. [...].

La prudencia y la misma razón natural dictan que, siendo diferentes los climas de las provincias y los genios de sus naturales, deben ser diferentes sus leyes, para que esté bien ordenado el todo y sea dichoso el cuerpo de esta monarquía.

¿Acaso dexan de ser perfectas la monarquía francesa, la austríaca y otras porque las provincias que las componen tienen diferentes leyes? Sin salir de España, y sin salir de la Corona de Aragón, hallamos una prueba convincente de que es muy provechosa la prudente diversidad de las leyes [pues] todos los Reynos de la Corona de Aragón tuvieron sus propias distintas leyes, y obedientes a la ley suprema de la justa voluntad de sus reyes les dieron los más heroicos exemplos de fidelidad en su servicio y tanta gloria, dentro y fuera

de España, que por proloquio se dixo tener la casa de Aragón de prerrogativa de producir reyes excelentes.

En primer lloc, hem de fer comprendre a l'alumnat que aquest és un text posterior al conflicte perquè vegin com els mateixos diputats dels territoris de la Corona d'Aragó no acabaran d'estar molt contents amb el sistema imposat a partir dels Decrets de Nova Planta.

En acabar la lectura, feim una mescla de dues rutines de pensament, entre un *veure/pensar/problemes* i *què t'ha fet pensar això?* A partir de les següents preguntes:

- Què hi veus?
- Què en penses?
- Quines evidències en el text fan que pensis d'aquesta manera?
- Quins problemes hi veus en relació al conflicte i la seva resolució?

Taula de Competències Bàsiques

	1	2	3	4	5	6	7	8
C. Lingüística		x	x	x	x	x	x	x
C. Matemàtica	x							
C. Digital					x	x		
Aprendre per Aprendre		x			x	x		
C. Social i cívica	x	x	x	x	x	x	x	x
Senti d'iniciativa i Esperit emprenedor				x	x		x	x
Consciència i Expressions Culturals				x	x	x		

Annex 2: Activitats destinades a 2n de Batxillerat (Història d'Espanya)

Activitat 1

Eix cronològic.

A partir d'aquestes tres barres (van del 1700 al 1725), indica l'any de l'esdeveniment i situa'l al seu lloc corresponent. Marca en diferents colors les etapes dels diferents reis als eixos del Regne de Mallorca i la Monarquia Hispànica.

Monarquia Hispànica	
Regne de Mallorca	

Els termes que heu de cercar són: Desembarcament de Laeke/ Ocupació britànica de Menorca/ Mort de Carles II/ Batalla d'Almansa / Ocupació Britànica de Gibraltar/ Catalunya i Regne de València austriacistes/ Regne d'Aragó austriacista/ Capitulació de Mallorca i Eivissa (Decret de Nova Planta Regne de Mallorca)/ Batalla d'Almansa (Decrets de Nova Planta Regnes de València i Aragó)/ Conspiració filipista/ Batalles de Brihuega i Villaviciosa/ Rendició de Barcelona/ Tractat d'Utrecht/ Tractat de Viena/ Ocupació borbònica de Menorca/ Nomenament reial de Felip V/ Decret de Nova Planta del Principat de Catalunya/ Implantació del Decret de Nova Planta al Regne de Mallorca.

Activitat 2

Graella de Vocabulari.

Emplena la graella amb els següents termes: botiller, maulet, Virrei, Corregidor, Regidor, Ajuntament, Decrets de Nova Planta, Capità General, Jurat, Gran i General Consell, Universitat, Sindicat de Fora.

Terme:	
Definició 1 ²⁰ :	
Definició 2:	
Definició pròpia:	
Observacions:	

Activitat 3

Esquema comparatiu.

Completa el següent esquema i digues quines són les funcions de cada una de les noves institucions anteriors i posteriors a la implantació de Decret de Nova Planta.

Institucions polítiques anteriors al Decret de Nova Planta	Institucions polítiques posteriors al Decret de Nova Planta

²⁰ La nostra intenció és que l'alumnat faci una recerca bibliogràfica del termes que hem demanat (demanant la referència de la definició) a les dues primeres caselles de definicions, llavors l'alumne haurà d'intentar fer una definició amb les seves paraules (o si més no, si l'alumne ho troba adient, triar una de les dues, sempre especificant-ho). En el requadre d'observació serà un calaix de sastre en el qual hi tendran cabuda, exemple, referències, etc.

Les institucions són: Gran i General Consell, Capità General, Regidors, Procurador Reial, Jurats, Veguer, Batle, Corregidor, Alcalde, Intendent, Virrei, Reial Audiència.

Activitat 4

Comentari de taules.

Tabla nº 1- Comparativa salarial entre cargos afines.

Austrias -1715	Salario (rsv)	Borbones-1718	Salario (rsv)
Virrey	54.000	Capitán General	90.000
Procurador Real	15.000/17.500 ¹¹⁰	Comisario Ordenador	33.000
		Intendente	50.000 ¹¹¹
Lugarteniente del Maestre Racional	4.500	Contador Principal de ejército.	15.000
Regente de Tesorería	4.500	Tesorero de ejército	20.000

Fuentes: AGS, GM, leg. 1603, AGS, GM, leg. 1638 y AGS, GM, leg. 1811¹¹².

Font: Coll (2015:47)

A partir de la taula farem servir una rutina de pensament coneguda com a *see/think/wonder*. En primer lloc l'alumne s'haurà de contestar a les tres preguntes següents:

- Que veus en aquesta taula?
- Que en penses sobre aquesta taula?
- Qui preguntes et sorgeixen?

A partir del comentari de les preguntes (les quals donarem 3 minuts per contestar cada una), després comentarem les respostes a classe i mirarem de poder resoldre les preguntes sorgides entre tota la classe.

A més, podem fer aquesta activitat just després de l'activitat tres, ja que s'interrelacionen molt bé. Una de les preguntes que podem demanar als nostres alumnes és: de quin estament són els membres que ocuparan els càrrecs que s'observen a la taula? O qui serà el que realment elegirà els càrrecs? Qui té el poder de decisió a partir del decret de Nova Planta, el rei o el

regne? I abans? La qual també podem donar un temps delimitat per contestar i compartir a classe.

Activitat 5

Biografies via xarxes socials.

Tenint en compte que el temps per dedicar-li a la temàtica és molt breu, ja que és necessari dedicar-lo en línies més generals a causa de la Prova d'Accés a la Universitat; seria molt interessant fer servir l'aplicació Fakebook²¹ per parlar dels personatges que entren en joc durant el conflicte successori a l'illa de Mallorca.

En grups reduïts de 3 o 4 alumnes, cada se'ls dona un personatge rellevant (Joan Sureda i Villalonga, Nicolau Truyols i Dameto, el comte de Savellà, el Marquès de Rubí, el Comte d'Alcúdia, el Marquès del Rafal, entre d'altres), fent una recerca de la seva biografia, hauran de fer publicacions al seu mur, entrar en debats, etcètera.

Per poder avaluar aquest treball, ho podem avaluar de dues maneres, així ens evitam que l'alumnat que més ha fet es queixi del que més. Per una banda s'haurà de realitzar un diari de xarxes, en el qual s'haurà d'anotar tot el que s'ha publicat durant els dies que hagi durat el treball; llavors, cada alumne haurà de fer una autoavaluació, tant pròpia com grupal.

²¹ <https://www.classtools.net/FB/home-page>

Activitat 6

Comentari d'una imatge.

Font: http://1714.mhcat.cat/ambit04/conquesta_aliada_mallorca.html

Una de les activitats més important, i amb la que més feina s'ha de fer, a 2n de batxillerat són els comentaris. Per diversificar, hem triat el d'una imatge, la qual comentarem a partir de les següents de pautes:

1. Presentació:

- a) Tipus d'imatge: fotografia, pintura, gravat, cartell, dibuix, caricatura, portada de premsa, anunci, etc.
- b) Funcions: Informativa, persuasiva, educativa, d'entreteniment, etc.
- c) Tema: Econòmic, polític, religiós, social, etc.
- d) Altres dades. Autor, data, personatges

2. Descripció i anàlisi. Descripció de l'escena representada

3. Interpretació i context històric:

- a) Relació de la imatge amb el seu context històric
- b) Explicació del missatge que conté
- c) Crítica del seu rigor i de la seva aportació

Activitat 7

Comentari de text.

La fiscalidad sobre la población mallorquina no exenta del pago de impuestos se exacerbó nototiamente. Pasaron a depender de la Real Hacienda [institució centralitzada] los impuestos de la sal, el estanco del tabaco y el arancel del quinze de todos los géneros que se extrajesen o introdujesen de la isla, es decir, la aduana del mar. Por otro lado, las tallas que eran un impuesto extraordinario, que solamente se recogían cuando, ante una necesidad imprevista, los ingresos normales con que contava la Universidad mallorquina [institució local mallorquina] no eran suficientes para hacerles frente, a partir de 1717 se regularizaron como un impuesto permanente, que se mantuvo durante todo el siglo XVIII, en la suma de 32000 pesos anuales, más las restantes tallas que se siguieron repartiendo entre la población para otras necesidades, como la de avituallar a las tropas que pasaron a residir regularment en cuarteles y guarniciones permanentes en la isla. (Juan Vidal, 1979-1980: 2-3)

Amb el present fragment de text, iniciarem una rutina de pensament (*Què et fa pensar això?*), en la qual l'alumne haurà de respondre:

- En què estàs pensant?
- Què has observat per dir això? En què bases la teva opinió o interpretació?

Així doncs, el que podem aconseguir és que l'alumne aprengui a desenvolupar una idea a través del que diu el text, fins i tot a contradir-la amb el que ja sap. També seria interessant demanar a l'alumnat qui serà l'estament de la societat que es veurà més afectat o si el nou sistema crearà tensions o es mantindrà la calma.

Activitat 8

En primer lloc visualitzarem el documental *La Resistència* (director Pere Sánchez). Tot seguit, demanarem a l'alumnat un seguit de preguntes (poden ser escrites o de manera oral, si és així, es pot crear un debat interessant):

- Què és el que t'ha paregut més interessant del documental?
- Què en trobes de la narració dels fets? És exhaustiva?
- Quins problemes hi veus?
- Les relacions entre el passat i el present que enllacen en el documental estan ben connectades?

Aquesta activitat ens permetrà veure i criticar una narració de la història molt maniquea i vista massa amb el prisma d'un interessat present.

Taula de Competències Bàsiques

	1	2	3	4	5	6	7	8
C. Lingüística		x	x	x	x	x	x	x
C. Matemàtica	x			x				
C. Digital					x			x
Aprendre per Aprendre		x			x		x	
C. Social i cívica	x	x	x	x	x	x	x	x
Senti d'iniciativa i Esperit emprenedor				x	x		x	x
Consciència i Expressions Culturals						x		x

Bibliografia

- Alcoberro, A. (2014) Els decrets de Nova Planta: lleis de Castella o experiment absolutista?. En *Després de les Noves Plantes: canvis i continuïtats a les terres de parla catalana*. Valls: Cossetània Edicions, 21-32.
- Alemany Vich, L. (1948). *Aportación a la bibliografía mallorquina de la guerra de Sucesión*. Palma: [s.n.].
- Alomar, A. I. (2015). *Mallorca 1715: L'ocupació francoespanyola i el règim militarista borbònic*. Palma: Leonard Muntaner editor.
- Alzina, J. et Al. (1982) *Historia de Mallorca* (Volum II). Palma: Editorial Moll.
- Boixader, A., Pagès, J., Sant E., i Santiesteban, A. (2015a). ¿Quién y cómo construye el 'nosotros'? La construcción Narrativa del 'nosotros catalán' a partir de los acontecimientos de 1714. *Enseñanza de las Ciencias Sociales: revista de investigación*, 14, 3-17.
- Boixader, A., Pagès, J., Sant E., i Santiesteban, A. (2015b). Com s'ha narrat el 1714 a les escoles catalanes?. *Perspectiva Escolar*, 383, 62-67.
- Caimari, B. (2001). El conflicto sucesorio en el reino de Mallorca: del dominio de Felipe V al dominio austriacista (1700-1715). En P. Castañeda i E. Gómez (coord.) *La Guerra de Sucesión en España y América : actas X Jornadas Nacionales de Historia Militar*. (p. 249-262).
- Campaner, Á. (1984). *Cronicón Mayoricense*. Palma: Ajuntament de Palma.
- Casasnovas, M. À. (2008). *Història de les Illes Balears*. Palma: Moll.
- Coll, A. M. (2007). Actituds i moviments d'un grup de poder: el jurats de la Universitat de Mallorca entre 1705 i 1707. En M. Morales, M. Renom, M. Cisneros (coord.). *Actes del Congrés L'aposta catalana a la Guerra de Successió (1705-1707)* (p. 247-255).
 - (2015). *La Intendencia de Mallorca en el siglo XVIII* (Tesi doctoral, Universitat de les Illes Balears). Recuperat de <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/382816/tamcc1de1.pdf>

[fjsessionid=AB588D15B5F06D7F25942E5C14C41665?sequencie=1](https://www.gub.cat/fjsessionid=AB588D15B5F06D7F25942E5C14C41665?sequencie=1)

- Colom, M. (2004). La Guerra de Successió a les Balears. Dins M. Deyà, *Història de les Illes Balears* (Volum II, p. 367-390). Barcelona: Edicions 62.
- Cortès i Cruells, R.I. (1962). *De la Guerra de Successió espanyola. Aportació a la història de Mallorca*. Ciutat de Mallorca: [s.n.].
- Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balear. BOIB, 73 (2015)
- Decret 35/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum del batxillerat a les Illes Balears¹ BOIB, 73 (2015)
- Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària, i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears. BOIB, 83, (2008).
- Decret 82/2008, de 25 de juliol, pel qual s'estableix l'estructura i el currículum del batxillerat a les Illes Balears. BOIB, 107, (2008).
- Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya (1990). *Textos Jurídics Catalans: lleis i costums VII*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Deyà, M. (2004). Les novetats politicoinstitucionals: el Decret de Nova Planta. El nou sistema de govern i la seva evolució. Dins M. Duran i A. Marimon, *Història de les Illes Balears* (Volum III., p. 11-22). Barcelona: Edicions 62.
 - (2007). Les Balears durant els inicis de la Guerra de Successió: Fractura social i ¿Projecte polític? En M. Morales, M. Renom, M. Cisneros (coord.). *Actes del Congrés L'aposta catalana a la Guerra de Successió (1705-1707)* (p. 147-163.).
 - (2013a). Mallorca i Eivissa durant la guerra. En A. Alcoberro, (dir). *1714, La Guerra de Successió*. (Volum I, p.174-177). Barcelona: Ara Llibres.

- (2013b). Les Illes Balears durant el Setge de Barcelona. En A. Alcoberro, (dir). *1714. La Guerra de Successió* (Volum II, 88-93). Barcelona: Ara Llibres,
- (2013c).L'ocupació Borbònica d'Eivissa i Mallorca. Dins VVAA. *1714. La Guerra de Successió*, (Volum II, 229-242). Barcelona: Ara Llibres,
- (2015) Entre la guerra i el dia a dia: Mallorca de juliol de 1713 a juliol de 1715. En C. Mollfulleda i N. Sallés (eds.) *Els Tractats d'Utrecht: Clarors i foscors de la Pau, la resistència del catalans* (p. 415-425).
- Estaben Ruiz, F. (1978). *La guerra de Sucesión*. En J. Mascaro. *Historia de Mallorca* (Volum VIII, 200-210). Palma: V. Colom Rosselló.
- Fajarnés Tur, E. (1897-1898). Secuerto de bienes en Mallorca (1706). *BSAL*, 7, 59-61.
- Font Obrador, B. (1986). *Historia de Lluçmajor*. Volum V. Lluçmajor: Ajuntament de Lluçmajor.
- Gual de Torrella Truyols, Joaquim (2010). Crònica d'un temps i una família.. *Llibre de notes manuscrites d'Agustí de Torrella. Olla podrida*. Palma: Consell de Mallorca.
- Hernández Cardona, X. i Feliu Torruella, M. (coords.) (2014). *1714 a l'aula: 100 propostes didàctiques (primària i secundària)*. Barcelona: Graó.
- Juan Vidal, J. (1979-1980). Informe y descripción de las Instituciones de gobierno y de administración de justicia y de las diversas poblaciones de la isla de Mallorca, al concluir la Guerra de Sucesión a la Corona de España, Enviado a Felipe V por D. Miguel Malonda. *Fontes Rerum Balearium*, 3, 267-282.
 - (2004). El reino de Mallorca del Filipismo al Austracismo. En E. Serrano (coord). *Felipe V y su tiempo*. (Volum II, 151-210).
 - (2005). La Guerra de Successió a la Corona d'Espanya: les Balears. *Afers*, 52, 581-605.

- (2007). La Guerra de Successió a la Corona d'Espanya: les Illes Balears, filipistes, austriacistes i anglesos. En M. Morales, M. Renom, M. Cisneros (coord.). *Actes del Congrés L'aposta catalana a la Guerra de Successió (1705-1707)* (p. 415-428).
- (2008a). La Guerra de Sucesión a la Corona de España: Las Islas Baleares entre Austrias y Borbones. En F. Eldemayer, V. León Sanz, J.I. Ruiz Rodríguez, (eds.), *Hispania-Austria III* (231-257). Viena: Universidad de Alcalà.
- (2008b). *La conquesta anglesa i la pèrdua espanyola de Menorca com a conseqüència de la guerra de Successió a la Corona d'Espanya*. Palma: El Tall.
- (2013a). De Felipe V a Carlos de Austria en el Reino de Mallorca. En M. I. Falcón (coord.), *El Compromiso de Caspe (1412), cambios dinásticos y Constitucionalismo en la Corona de Aragón*. (410-423).
- (2013b). *La conquista inglesa de Menorca: un capítulo de la guerra de sucesión a la Corona de España*. Palma: El Tall.
- (2013c). Los Hombres de Felipe V en el Reino de Mallorca al comienzo de su reinado (1700-1706). En J. Martínez Millán, C. Camarero Bullón, M. Luzzi Traficante (coords.). *La Corte de los Borbones: Crisis del modelo cortesano*. (Volum II, 1037-1091). Madrid: Ediciones Polifemo.
- (2013d.) Les conseqüències de la Guerra de Successió: nous impostos a la Corona d'Aragó, una penalització o un futur impuls per al creixement econòmic?. *Pedralbes*, 33, 267-313.
- (2014). El Austracismo en el Reino de Mallorca. *Quadernos Dieciochistas.*, 15, 165-193.
- Melià, J. (1977) La nació del mallorquins. Barcelona: Selecta.
- Mestre, B. (2016). *La Guerra de Successió: Des del Regne enmig del Mar*. (Celebrat al Centre Cultural la Misericòrdia entre el 14 de gener i el 6 de febrer de 2016). Palma: Consell de Mallorca.

- Montaner, P. (1984). Relaciones entre la noblesa comerciante mallorquina y los chuetas en vísperas de la guerra de Sucesión. *BSAL*, 40, 255-271.
 - (1990). *Una conspiración filipista: Mallorca 1711*. Palma: Guillermo Canals editor.
 - (2006). La Guerra de Sucesión en Mallorca, 1700-1715. En P. Montaner (coord.) . *Historia de las Islas Baleares*. (Volum XII, 17-28) .Palma: El Mundo-el Día de Baleares.
- Montaner, P. (2006). et al. *La Guerra de Successió a Mallorca, 1700-1715*. Una aproximació als personatges. Palma: Ajuntament de Palma.
- Morro, M. (2015). *Fora botiflers, fora galls!*. Palma: Lleonard Muntaner editor.
 - (2016). *La Guerra de Successió a les Illes Balears*. (Celebrat al Centre Cultural la Misericòrdia entre el entre el 28 d'abril i el 14 de maig de 2016). Palma: Consell de Mallorca.
- Pascual Ramos, Eduardo. (2006a) Intervención de tropas imperiales en Mallorca al final de la Guerra de Sucesión. *BSAL*, 61, 255-266.
 - (2006b). El Regne de Mallorca al 1706: canvi dinàstic. Del Felipisme a l'austracisme. *Lluc*, 854, 42-44.
 - (2008). Ostracismo político en la Procuración Real de Mallorca durante la Guerra de Sucesión. *Memories de la Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics*, 18, 37-68.
 - (2009). Reconocimiento de los títulos del Reino en Mallorca tras la Paz de Viena (1725). *BSAL*, nº 65, 155-176.
 - (2009-2010) Recreació literària d'un episodi de la guerra de Successió a Mallorca: la forja d'un heroi. *Estudis Baleàrics*, 96-96, 139-156.
 - (2010) Deportaciones y condenas a galeras en el reino de Mallorca durante la guerra de Sucesión. *BSAL*, 66, 139-156.
 - (2011a). Caballería inglesa en Mallorca durante la Guerra de Sucesión. *BSAL*, 67, 205-211.

- (2011b). Confiscación y secuestro de bienes en el Reino de Mallorca tras la guerra de Sucesión. En J. Martínez Millán, C. Camarero Bullón, M. Luzzi Traficante (coords.). *La Corte de los Borbones: Crisis del modelo cortesano*. (Volum III, 1597-1626). Madrid: Ediciones Polifemo.
- (2011c) De Jurados a Regidores: la Designación de los primeros Regidores del Ayuntamiento de Palma. *Millars*, XXXIV. p. 59-75.
- (2012). Preparativos y disposiciones de Felipe V para la expedición a Mallorca en 1715. En A. Jiménez Estrella y J. J. Lozano Navarro (eds.). *Actas de la XI Reunión Científica de la Fundación Española de Historia Moderna* (Volum II, 1169-1180).
- (2013a). *Poder y linaje durante la guerra de Sucesión en el reino de Mallorca: el Marqués de la Torre*. Palma: El Tall.
- (2013b). La Real Hacienda del Reino de Mallorca durante la Guerra de Sucesión. Guerra y crisis del sistema económico. *Cuadernos dieciochistas*, 14, 199-232.
- (2013c). El régimen de gobierno del reino de Mallorca durante el siglo XVIII. En J. Martínez Millán, C. Camarero Bullón, M. Luzzi Traficante (coords.). *La Corte de los Borbones: Crisis del modelo cortesano*. (Volum I, 649-689). Madrid: Ediciones Polifemo.
- (2016). *El Decret de Nova Planta de Mallorca. Temps del Leviatan*. Palma: Leonard Muntaner editor.
- (2004-2006) Planas, A. La pervivència del derecho mallorquin tras los Decretos de Nueva Planta. *Ius Fugit*, 13-14, 409-437.
- Piña, R. (1978). Del decreto de Nueva Planta a las Cortes de Cadiz. En J. Mascaró. *Historia de Mallorca* (Volum III, 235-239). Palma: V. Colom Rosselló.
- Porcel Zanoguera, F. (1921-1922). Mallorca durante la guerra de sucesión a la Corona España. *BSAL*, 18, 97-102/ 113-118/ 137-139/ 199-201/ 209-210/ 225-227/ 241-244/ 281- 293.
- Ramis D'ayreflor i Sureda, J. (1912-1913). Cartas reales dirigidas al lugarteniente, Jurado y Grande y General Consejo. *BSAL*, 14, 303-314.

- Riera Monserrat, F. (1973). *Les lluites antixuetes en el segle XVIII*. Palma: Moll.
- Salvà, J. (1973-1975). Embajada de Mallorca a la Corte de Barcelona (1707). *BSAL*, 34, 1-16.
 - (1981). Rendición de Mallorca a Felipe V. *BSAL*, 38, 327-351.
 - (1985). Mallorca bajo el dominio austríaco. *BSAL*, 41, 361-375.
- Salvà, J. i Truyols Dezcallar, J. (1968-1972). Fiesta cavalleresca en el Borne. *BSAL*, 33, 287-313.
- Sánchez, P. (2015). *La Resistència*. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=5G4V0Nssral>.
- Sanpere i Miquel, S. (1905). Fin de la Nación catalana. Barcelona: l'Avenç.
 - (1905-1907a) Papeles sobre el nuevo reglamento para el gobierno del Reino de Mallorca. Año de 1716. *BSAL*, 11, 137-144/ 154-162/ 169-172/ 205-208.
 - (1905-1907b). Resumen de las gracias que obtuvieron varios particulares en el tiempo del gobierno pasado del Señor Archiduque. *BSAL*, 11, 172-176.
- Santamaría, Á. (1989). *Nueva Planta de Gobierno de Mallorca*. Volums I i II. Palma de Mallorca: Consell Insular de Mallorca.
- Sospedra Roca, R. (2014). Cine: audiovisuales didàcticos de la Guerra de Sucesion Española. *ÍBER: Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, 77. [Versió electrònica].
- Tirado, I. (1999). *Aproximació històrica a les Illes Balears*. Barcelona: Edicions la Magrana.
- Ventayol Suau, P. (1920-1921). Visita del marqués de Rubi a Alcudia. *BSAL*, 18, 93-96.